

MISKOLCI EGYETEM

ÁLLAM-ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

POLGÁRI JOGI TANSZÉK

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

AZ ATHENAEUM PERTŐL A MÉDIATÖRVÉNYIG, AVAGY A SAJTÓ-HELYREIGAZÍTÁS MINT SZEMÉLYISÉGVÉDELMI ESZKÖZ

SZERZŐ: SÁPI EDIT

J-403

KONZULENS: DR. JUHÁSZ ÁGNES

EGYETEMI TANÁRSEGÉD

MISKOLC

2011

Bevezetés	3
I. Elméleti alapok	6
1.1. A személyhez fűződő jogokról általában	6
1.2. Polgári jogi személyiségvédelmi eszközök.....	8
II. A sajtó-helyreigazításra vonatkozó magyar szabályozás kialakulása, a fejlődés főbb állomásai	11
2.1. Szabályozás 1848 előtt.....	11
2.2. Az első magyar sajtóper	12
2.3. Az első sajtótörvény: az 1848. évi XVIII. törvénycikk	14
2.4. Az 1914. évi XIV. törvénycikk	15
2.5. A 26/1959. (V.I.) Kormányrendelet a sajtóval kapcsolatos egyes kérdésekről	17
2.6. Az 1959. évi Ptk. és tervezett módosításai.....	18
III. A hatályos szabályozás	24
3.1. A sajtó-helyreigazítás célja	24
3.2. A jogsértés megvalósulása	25
3.3. Képmással való visszaélés	27
3.4. A jogosult kérelmének vizsgálata, elbírálásának szempontjai	29
3.5. A sajtó-helyreigazítás hatálya alá nem tartozó tényállások	29
3.5.1. Főszabály és kivételek	29
3.5.2. A karikatúra speciális helyzete.....	31
3.5.3. A közszereplők megítélése	32
3.6. Sajtó-helyreigazítás kérésére jogosult személyek	34
3.7. A helyreigazító közlemény és a helyreigazítási kérelem	34
IV. Médiaalkotmány és médiatörvény	38
V. Az internetes médiumok helyzete.....	42
Összegzés.....	45
Felhasznált irodalom	47
Hivatkozott bírósági határozatok:	49
Hivatkozott jogszabályok	50
Mellékletek.....	51

Bevezetés

Deák Ferenc szerint az ideális sajtótörvénynek mindössze egyetlen egy paragrafusból kellene állnia: „*Hazudni nem szabad.*” Ez a kijelentés természetesen az XIX. századi jogalkotás tekintetében is meglehetősen idealista volt, és – véleményem szerint – különösen annak tűnik a „törvényalkotás-függő”, XXI. századi Magyarországon. Az idézet azonban frappánsan és velősen összefoglalja a sajtó legfőbb feladatát: hiteles információkat nyújtani.

A sajtó – sőt, a médiatörvény megszületése és az információs társadalom térhódítása óta szerencsésebb a média kifejezést használni, amelybe a sajtó is beleértendő – elsődleges feladata a tájékoztatás, mégpedig a hiteles és pontos tájékoztatás. Mindig ez volt az elsődleges feladata, azonban nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy manapság, amikor az emberek óriási információáradatnak vannak kitéve, előtérbe kerül a média azon szerepe és adottsága, amellyel képes formálni, befolyásolni az emberek véleményét. A mai világban ez a képessége még nagyobb szerephez jut, mint korábban. Arról, hogy ez jó vagy rossz, lehetne vitatkozni. Véleményem szerint vitathatatlan, hogy a médiának óriási és egyre növekvő hatalom van a kezében, éppen ezért fontos, hogy pártatlan maradjon és a tájékoztatásnál ne lépje túl a „hatáskörét”, tényszerű, pontos információkat közöljön a társadalommal, ellenkező esetben az információközlés nem egyszerűen véleményt fog formálni, hanem manipulációba csaphat át.

Erre tekintettel különösen fontos, hogy mit, hogyan, milyen szövegkörnyezetben és milyen szavakkal közöl. Amennyiben nem a megfelelő kifejezéseket használja, a társadalom legalább egy részének véleményét saját képére formálhatja, legyen szó akár államügyekről, politikáról, akár gazdaságról vagy közéleti személyiségekről.

Be kell vallanunk, hogy a sajtó, a média nem mindig teljesíti ezen kötelezettségét, vagy figyelmetlenségből, vagy más okok miatt, azonban a miért-et kutatni nem kell, hiszen a felelősség objektív.

Ha sajtóról, sajtó – helyreigazításról van szó, vissza kell nyúlnunk a sajtószabadsághoz, mint alkotmányos alapjoghoz, és annak anyajogához, a véleménynyilvánítás szabadságához. Mint azt még jelenleg hatályos Alkotmányunk¹ 61. §-ának (1) és (2) bekezdése, valamint a

¹ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról

jövőben hatályba lépő Alaptörvény² IX. cikkének (1) és (2) bekezdése, szinte ugyanazzal a szóhasználattal kimondja, mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához, valamint hazánk elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét. Természetesen egy demokratikus jogállamban az alapjoggal szemben is van másik védendő alapjog, így jelen esetben a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságával szemben állhat a szintén Alkotmányban és Alaptörvényben is rögzített jó hírnév védelme.³

Nemzetközi viszonylatban az ENSZ Közgyűlés által 1966. december 16-án elfogadott és Magyarországon az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (továbbiakban: Egyezségokmány) van kiemelkedő szerepe, melynek III. része rendelkezik az alapjogokról. A III. rész 19. cikke ki is mondja, hogy *„Mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra; ez a jog magában foglalja mindenféle adat és gondolat határokon való tekintet nélküli - szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában vagy bármilyen más tetszése szerinti módon történő - keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is.”*⁴ Ugyanezen cikk 3. pontja azonban továbbfűzi a véleménynyilvánítás szabadságának gondolatát, és elmozdul annak korlátozása felé. Kimondja, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága különleges kötelezettségekkel és felelősséggel jár, aminek következménye a korlátozhatósága. Ezek a korlátok azonban csak törvény által megállapítottak lehetnek, valamint olyanok, amelyek mások jogának, jó hírnevének tiszteletben tartása, illetve az állam biztonsága, a közrend, közérkölc és közegészség védelme érdekében szükségesek.

A fent említett nemzetközi jogi egyezményre a 30/1992 (V.26.) AB határozat⁵ is hivatkozik, igaz maga a határozat büntetőjogi témában született, azonban a véleménynyilvánítás szabadságával összefüggően. Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a véleménynyilvánítás és a sajtószabadság, valamint annak korlátozhatósága a magyar állam nemzetközi jogi kötelezettségéből is adódik, tekintve az Egyezségokmányt.

A sajtószabadság korlátozása különböző – védendő – érdekek figyelembe vétele mellett történhet. *Szécsi Edit Sarolta* tanulmánya a védelemre szoruló érdekeket négy fő csoportba sorolja. Az első csoportba tartoznak az állam érdekei, mint a külső és belső biztonság, az

² Elfogadva: 2011. április 18.

³ Ld. Alkotmány, XII. fejezet 59.§ (1) bekezdés és Magyarország Alaptörvénye, VI. cikk (1) bekezdés

⁴ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, III. rész. 19. cikk 2. pont

⁵ Közzétéve a Magyar Közlöny 1992. évi 53. számában és az AB közlöny: I. évf. 5. számában

alkotmányos alaprend védelme. A második csoportot a társadalmi érdekek, mint a közrend és a közérköcs alkotják, a harmadikba társadalmi csoportok, melyeket faj, etnikum, esetlegesen vallási meggyőződés, politikai hovatartozás miatt érhet „támadás”, a negyedik csoportba pedig a magánszemélyek védelme sorolható, mint a becsület, vagy a jó hírnév.⁶ Fontos kiemelni ugyanakkor, hogy ez a négy kategória a védelem szintjeit is meghatározza, mivel az állam, a társadalom érdekeinek védelmét elsősorban a közjogi normák által valósítják meg, míg a magánszemélyek védelmére főként a polgári jogi eszközök hivatottak.

Ezek az alapvető védelmet élvező érdekek mind sérelmet szenvedhetnek a sajtó, illetve a média által, amit az is bizonyít, hogy – mint az később, a dolgozat II. fejezetében is látható – az Athenaeum per után megszületett első sajtótörvény, az 1848. évi XVIII. törvénycikk a fentihez hasonló kategóriákat állít fel a sajtóval szemben védendő érdekek között, és azok alapján differenciálja a magatartásokat és rendel hozzájuk szankciót. Habár magánjogi szempontból helytállóbb lenne a jogkövetkezmény kifejezés használata, szándékosan emlitem az említett törvény által megfogalmazott jogkövetkezményt szankcióként, tekintettel annak büntetőjogi jellegű természetére. Ennek alapján a magatartások közötti differenciálás is jobban érthető, hiszen a büntetőjogban az a megszokott, hogy a törvényhozó a szankció súlyosságában a védendő érték alapján tesz különbséget.

⁶ SZÉCSI Edit Sarolta: *A sajtószabadság korlátai*, In: Acta Conventus de Iure Civili Tomus V. A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa, Lectum Kiadó, Szeged, 2006, 221. o

I. Elméleti alapok

1.1. A személyhez fűződő jogokról általában

A sajtó-helyreigazítás szabályainak vizsgálata előtt röviden át kell tekinteni a személyhez fűződő jogokhoz kapcsolódó kérdéseket és az ide tartozó főbb rendelkezéseket.

Hatályos Polgári Törvénykönyvünk, az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban Ptk.) 75. § (1) bekezdése a személyhez fűződő jogok generálklauzulájaként kimondja, hogy „*[a] személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. E jogok a törvény védelme alatt állnak*”. A Ptk. ugyanakkor a személyhez fűződő jogok definícióját már nem adja meg, hiszen jellegük és tartalmuk miatt ezeket szinte lehetetlen egyetlen egységes fogalom alá vonni. A Ptk. kimerítő jellegű taxációt sem tartalmaz, azonban természetes módon ide tartoznak az Alkotmányban rögzített alapvető szabadságjogok is.

Természetesen nemcsak a polgári jog, hanem a büntetőjog, az alkotmányjog és a munkajog is foglalkozik a személyhez fűződő jogok védelmével, sőt, gyakorlatilag nincs is olyan jogág, amely ne részesítené valamilyen formában védelemben a személyiségi jogokat vagy ne fűzne jogkövetkezményt a megsértésükhöz.

A személyhez fűződő jogok megsértése kapcsán szándékosan kerülöm a szankció kifejezés használatát⁷, hiszen a polgári jogi jogkövetkezmények alkalmazásánál a reparáció az elsődleges cél, nem pedig a represszió. Ily módon tehát a személyiségi jogok védelménél nem a védelem tárgya az, aminél fogva különbséget lehet tenni az egyes jogágak szabályozása közt, ehelyett a megkülönböztetés alapját a védelem módja képezheti.

A polgári jogi védelem abszolút jellegű jogviszonyhoz kapcsolódik, vagyis a személy mindenkitől követelheti személyhez fűződő jogainak tiszteletben tartását. A polgári jog reparatív jellegű szemléletmódja abban is megmutatkozik, hogy a személy belátására bízva, él-e a védelem valamely eszközével, avagy sem. A generálklauzula törvényi vélelmet állít fel arra nézve, hogy mások személyiségi jogának korlátozása vagy megsértése jogellenes cselekmény. Bár legáltalánosabban a személyhez fűződő jogokat az alkotmányjog veszi védelmébe, azonban ennek eszközrendszere valójában nem alkalmas igazán a védelem

⁷ V.ö. 1848. évi XVIII. törvénycikk, ahol kifejezetten a szankció kifejezés használata indokolt a törvény büntetőjogi jellege miatt

megvalósítására, illetőleg a már bekövetkezett jogsérelem orvoslására. A jogsérelem orvoslásánál ezért jut különösen fontos szerep a polgári jognak. A személyiségvédelmi generálklauzula olyan általános szabály, amely alapján valamennyi – nevesített és nem nevesített – személyhez fűződő jog védelmet élvez.

A Ptk. 75. § (2) bekezdése a személy fogalmát kiterjeszti a jogi személyekre is, amikor rögzíti, hogy *„[a] személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó szabályokat a jogi személyekre is alkalmazni kell, kivéve, ha a védelem – jellegénél fogva – csak a magánszemélyeket illelheti meg.”* Annak, hogy a jogalkotó a védelmet a jogi személyekre is kiterjeszti, egyszerű (és logikus) indoka van. A jogi személyek, illetőleg a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági szervezetek társadalmi rendeltetésüket – akárcsak a természetes személyek –, akkor tudják legjobban betölteni, ha biztosított számukra az ehhez szükséges mozgástér. Ha úgy tetszik, minél nagyobb az autonóm mozgásterük, annál hatékonyabban tudnak működni. Azt is mondhatjuk, hogy itt az alapelvi szinten is (a Ptk. 2. §-ában) rögzített autonóm mozgástér védelmének egy nevesített esetével találkozhatunk. A hivatkozott szakasz utal magára a személyiségi jogvédelemre, valamint a jogok szabad gyakorlására is. A személyiségi jogok gyakorlása ugyanakkor meglehetősen keskeny határvonallal, hiszen a jog gyakorlása sokszor megvalósíthatja mások jogának vagy jogos érdekének csorbítását. Ilyen esetben szabadságjogok, alapjogok korlátozzák egymást, így például a jó hírnév és becsület védelme a szólás- vagy a sajtószabadság korlátozását is jelentheti⁸

Ahogy maga a törvényszöveg is utal rá, vannak olyan jogok, amelyek jellegüknél fogva nem illelhetnek meg jogi személyeket, hiszen az életét vagy testi épségét csak természetes személyeknek lehet megsérteni. A személyhez fűződő jogokon keresztül a polgári jog az egyén egyéb nevesített jogait is kívánja megóvni, mint a névviseléshez, jó hírnévhez, képmáshoz, hangfelvételhez, magántitokhoz, személyes adatokhoz való jogot, valamint a kegyeleti jogokat.

⁸ V.ö.: KOLTAY András: *Sajtó-helyreigazítás és válaszjog: a sajtószabadság korlátja vagy kiteljesítése?* In: Iustum, Aequum, Salutare, 2008. (4. évf.) 4. sz., 143-180. o.

1.2. Polgári jogi személyiségvédelmi eszközök

A személyiségi jogok közös jellemzője, hogy abszolút szerkezetű jogviszonyt képeznek, tehát a jogosulttal szemben mindenki mint kötelezett jelenik meg és köteles tartózkodni az olyan magatartásoktól, amelyekkel a jogosultat sértené. A jogsértés megvalósulása és a személyiségvédelmi eszközök igénybevétele során ez az abszolút jogviszony azonban relativizálódik. A jogvédelem általános, minden jogalany összes személyhez fűződő jogára kiterjed, ezt is fogalmazza meg a Ptk. korábban már említett 75. §-a, az általános személyiségvédelmi generálklauzula, amelyből törvényi vélelemként adódik, hogy akármelyik személyiségi jogot sértő magatartás jogellenes. A jogellenességet mindössze egyetlen esetben, a jogosult hozzájárulása esetén lehet kizárni.

A személyhez fűződő jogok megsértése esetén igénybe vehető személyiségvédelmi eszközökről a Ptk. 84. §-a rendelkezik.

Akit személyhez fűződő jogában megsértenek az eset körülményeit figyelembe véve különböző igényeket támaszthat. Követelheti a jogsértés megtörténtének bírói megállapítását, a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértő magatartástól, elégtételadást, a jogsértő helyzet megszüntetését, eredeti állapot helyreállítását, a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését, végső soron pedig kártérítést.

Az alkalmazandó jogkövetkezményeket két csoportra lehet bontani attól függően, hogy a törvény ad-e lehetőséget a kimentésre. Amennyiben a szankció kimentést nem tűrő, objektív jellegű, ha pedig kimentésnek van helye, úgy szubjektív alapúnak tekintjük. A felelősség alapja a Ptk. 339. §-a, mely általános érvénnyel mondja ki a jogellenes károkozáshoz kapcsolódó kártérítési kötelezettséget.

Amennyiben a szankció szubjektív, azt kell vizsgálni, hogy a jogellenes (személyhez fűződő jogot sértő) magatartás felróható volt-e, azaz az illető úgy járt-e el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ha a jogsértő nem így járt el, magatartása felróható, vagyis az adott szankció alkalmazható.⁹

Objektív alapú szankcióknál ellenben nem kell vizsgálni a felróhatóságot, tehát nem jelent kimentést a jogsértő magatartás alól, hogy az illető úgy járt el, ahogy az az adott

⁹ UJVÁRINÉ Antal Edit: *Felelősségtan*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2002, 91-95. o.

helyzetben általában elvárható, önmagában elegendő az is, ha a jogsértő fél magatartása jogellenes. Az alábbiakban olvasható a jogkövetkezmények objektív és szubjektív csoportosítása.

A *szubjektív alapú* szankciók közé a (vagyoni és nem vagyoni) kártérítés és a közérdekű bírság sorolható, mely utóbbi a kártérítés kiegészítő szankciója, amely akkor alkalmazandó, ha nem a károsult részére kell fizetni a kártérítést, hanem a bíróság az összegnek valamilyen közérdekű célra történő fordításáról dönt. A szubjektív jogkövetkezmények e formáját azonban a bíróságok meglehetősen ritkán alkalmazzák, és gyakran éri az a kritika is, hogy mára e jogintézményünk már meglehetősen idejétmúlt.¹⁰

A Ptk. kimondja, hogy a személyhez fűződő jogokat csak személyesen lehet érvényesíteni, mivel a nem vagyoni kár a személyhez fűződő jog sérelme, ezért ezt az igényt érvényesíteni is csak személyesen lehet.

A Ptk. korábban már hivatkozott 84. §-a alapján az alábbi *objektív jellegű* személyiségvédelmi eszközök különböztethetők meg,¹¹ melyeket csak röviden ismertetek, hiszen a dolgozat fő témája a sajtó-helyreigazítás.

a) *A jogsértés bírói megállapítása.* Ebben az esetben a jogosult kérheti annak bírói úton történő megállapítását, hogy a másik fél valamely személyhez fűződő jogát megsértette. Ez a személyiségvédelmi eszköz csupán nevében szankció, hiszen semmilyen joghátrányt nem jelent, mindössze a sérelmes félnek jelent egy erkölcsi elégtételadást.

b) *A további jogsértéstől való eltiltás, a jogsértés abbahagyására kötelezés.* A sérelmet szenvedett fél követelheti a bíróságtól, hogy az a jogsértőt kötelezze a jogsértő magatartás abbahagyására és tiltsa el a további jogsértéstől. A sajtó-helyreigazítás tekintetében erre jó példa, ha valakiről egy folytatásos cikkben közölnek valótlan.

c) *Elégtétel adása.* A jogosult követelheti a jogsértőtől, hogy az nyilatkozattal, a saját költségén és megfelelő nyilvánosságot biztosítva adjon elégtételt. A témához kapcsolódóan példaként szolgál, hogy sajtó útján történő jogsértésnél a helyreigazító nyilatkozatot a napilapban ugyanazon a helyen, televízió esetén ugyanabban a napszakban kötelesek leközzölni.

d) *In integrum restitutio és a jogsértő dolog megsemmisítése.* Abban az esetben alkalmazható szankció, ha a jogsértést valamely dolog előállításával vagy átalakításával

¹⁰ BÉKY Ágnes Enikő: *A személyiségvédelem aktuális kérdései*, In: Debreceni Jogi Műhely, 2007/2. szám, http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2007/a_szemelyisegvedelem_aktualis_kerdesei/, a letöltés ideje: 2011. november 5.

¹¹ BESENYEI Lajos – BÍRÓ György: *Személyek joga*, Novotni Kiadó, Miskolc 2010, 183-185. o.

valósították meg és a sérelmet szenvedett fél követelheti a jogsértőtől, hogy a dolgot – természetesen a jogsértő saját költségére – fosszák meg jogsértő mivoltától, vagyis állítsák vissza abba a helyzetbe, amilyenben a jogsértés előtt volt, vagy semmisítsék meg.

Az említett jogkövetkezményeken túl, az objektív alapú szankciók körébe sorolható egy speciális, kifejezetten a médiában megvalósuló jogsértésekhez – tipikusan a becsülethez és jó hírnévhez – kapcsolódó személyiségvédelmi eszköz, a sajtó-helyreigazítás, amelyet a következőkben részletes vizsgálat alá vonok.

II. A sajtó-helyreigazításra vonatkozó magyar szabályozás kialakulása, a fejlődés főbb állomásai

A sajtó-helyreigazítás objektív személyiségvédelmi eszköz, amely akkor alkalmazandó, ha a személyhez fűződő jogokat tömegtájékoztatási eszközök útján sértik meg, tehát ha nem a jog rendeltetésszerű gyakorlása, hanem fogalmi párja, a Ptk. 4. § szerinti joggal – jelen esetben a sajtó szabadságának jogával – való visszaélés valósul meg. A sajtó-helyreigazítás mellett, attól különálló jogintézményként, azonban valamiképpen ahhoz mégis kapcsolódva ismert a sajtóper mint különleges polgári peres eljárás esete is.

Ugyan jelen dolgozat elsősorban a sajtó-helyreigazítás anyagi jogi jellegzetességeit vizsgálja, tekintettel viszont arra, hogy a jogintézmény eljárási jelleget is hordoz¹², elengedhetetlen a kapcsolódó eljárásjogi szabályokat is áttekinteni, hiszen a Ptk. mellett a sajtó-helyreigazításra vonatkozóan (a sajtóper formájában) a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban Pp.) tartalmaz rendelkezéseket, így a vonatkozó szabályok a dolgozat egyes részeiben fel-felbukkannak.

2.1. Szabályozás 1848 előtt

A magyar sajtó egészen 1848-ig előzetes ellenőrzés (cenzúra) alá volt vonva, amely két mozzanatból állt: már magának a lapnak az elindítását is engedélyhez kötötték, majd minden egyes szám megjelenítéséhez is szükséges volt a cenzor jóváhagyása. Magyarországon az előzetes cenzúra forrásaként II. József rendeletei szolgáltak, amelyek szerint a cenzúrát közigazgatási hatóság, vagy államigazgatási szerv végzi, döntése ellen pedig bírósági úton sem volt jogorvoslat.¹³

A reformkorban a cenzúra eltörlése egyre többször fogalmazódott meg igényként. A kor politikusai folyamatosan ellenérzésüknek adtak hangot. *Táncsics Mihály* például a következőképpen mond kemény kritikát a sajtószabadság hazai állásáról:

„Akár egyes ember gyakoroltassa, akár a népnek hatalmasabbjai tartják fenn a cenzúrát, eredménye mindegy. Nincs tett, mely mind a természettel, mind a keresztény vallással oly

¹² A témában lásd bővebben: TÖRŐ Károly: *Sajtóhelyreigazítás*, In: Jogtudományi Közlöny, 1975. 5. szám 247-249.o.

¹³ KOLTAY András: *„A cenzúra éj...” – Gondolatmorzsák a sajtó előzetes korlátozásáról*, In: Infokommunikáció és Jog, 2007. évi 3. szám, 77. o.

homlokegyenest ellenkeznék, mint a cenzúra, mi a főlebbiekből kiviláglik, tehát nincs is bűn, mely vele nagyságra mérkőzhetnék.”¹⁴

A cenzúra eltörlése iránti konkrét igény – a sajtó szabadságának biztosításával együtt – 1848-ban, a március 15-i pesti forradalom követeléseit összefoglaló „Tizenkét pont” részeként jelent meg.

Annak ellenére, hogy a cenzúra nagymértékben meghatározta azt, mi kerülhet ki a nyomdákba, már ekkortájt is ismert volt a sajtójogi jogsértés, noha annak orvoslása csupán peres úton történhetett. Bár ismert, hogy a sajtó-helyreigazítás és a sajtóper nem szinonim fogalmak, történeti jelentősége miatt mégis fontosnak tartom az első magyar sajtóper ismertetését, melyet az is indokol, hogy a perben hozott ítélet komoly hatással volt nemcsak a reformkori, hanem általában a magyar sajtójogi szabályozás további fejlődésére.

2.2. Az első magyar sajtóper

Az első magyar sajtóper 1839. február 18-án indult az Athenaeum folyóirat¹⁵ ellen.¹⁶ A perindítás okai között elsősorban politikai indokokat találunk, amelyeket tekintettel annak túlságosan szövevényes és összefonódó kapcsolatrendszerére miatt, nem tekintek át részletesen, ehelyett inkább a per jogi jellegzetességeit emelem ki.

A felperes a Pesti Magyar Színház Részvénytársaság Igazgató Választmányának elnöke volt. A korabeli politikai szembenállások a kulturális életre is rányomták a bélyegüket. 1839. január 20-tól Nyáry Pál vette át a színház igazgatását, akitől azt várták, hogy rendet fog teremteni a színházban. Az új igazgató tevékenysége azonban nem a várakozásnak megfelelő eredményeket hozta, amelyről Rédey Tivadar a következő módon nyilatkozott. „Nyáryban minden megvolt, ami ellenzéki politikusban becsületre méltó, és minden hiányzott, ami a színházigazgatáshoz megkívántatik.”¹⁷

A nyilatkozatra és Nyáry tevékenységére az Athenaeum szerkesztői is felfigyeltek és egy közleményt hoztak nyilvánosságra. „Hiteles forrásból értesünkre esett, hogy gróf Ráday Gedeon is e napokban lemondott a Pesti Magyar Színház igazgatásáról. (...) Az igazgatást

¹⁴ Tancsics Mihály: *Sajtószabadságról nézetei egy Rabnak*, Magvető Kiadó, Budapest, 1984 <http://mek.niif.hu/06100/06110/html/gmtancsics0002.html> letöltés ideje: 2011. november 13.

¹⁵ A korabeli viszonyok közt az Athenaeum a legszínvonalasabb irodalmi és kulturális folyóirat volt, amelynek szerkesztői Bajza József, Vörösmarty Mihály és Toldy Ferenc voltak. Az Athenaeum egy szabadelvű folyóirat volt, mely politikai irányultsága miatt állandó támadások keresztüzében állt.

¹⁶ BAJZA Kálmán: *Az Athenaeum-per*, Argumentum Kiadó, Budapest, 1997, 13. o.

¹⁷ BAJZA i.m., 21. o.

most Nyáry Pál úr, Pest megye tiszteletbeli főjegyzője viszi, s a hír szerint, melynek igazsága felől azonban nem kezeskedünk, teljes hatalommal.”¹⁸

A felperes Választmány elnöke, a cikk megjelenése után levélben kérte az Athenaeum egyik szerkesztőjét, Bajzát, hogy közölje vele ki a cikk írója. Két nappal később a választmány már bírói vallatói parancsot mutatott be, hogy a szerkesztők „hit”, azaz eskü alatt tegyenek vallomást a cikk írójáról. Toldy „hitet tett”, hogy nem ismeri a cikk íróját, de az információt már több helyről hallotta, míg Bajza ugyanezt nyilatkozta, de „hitet” nem tett, a felperes pedig ebbe kapaszkodott. A perfelvételi napon, február 18-án a felperes ügyvédje ismertette a per tárgyát és a jogszabályokat, amelyekre hivatkozott. Ezek között szerepelt a Werbőczy-féle Hármaskönyv és az 1635. évi IV. decretum. Az alperestől pénzbüntetést követelt, mondván, hogy ha valaki megtagadja a hit alatt tett esküt, 16 márkát köteles fizetni, és ha továbbra sem hajlandó vallomást tenni, minden évben meg kell ismételni ennek az összegnek a fizetését.

A bíróság a felperes javára ítélt, azonban azt fontosnak tartom megjegyezni, hogy az ítéletet hozó bíró a Színházi Választmányban érdekelt ember volt. Érdekes kérdés, hogy akkor hogy ítélezhetett ilyen ügyben, de ez is az akkori magyar jog fejletlen voltára utal azzal együtt, hogy a perben hivatkozott törvények közt olyanok szerepelnek, mint a Hármaskönyv, 1635-ös és 1723. évi dekrétumok.

A polgári társadalommal együtt egyre erőteljesebb igény támadt az ennek megfelelő jogrendszer kiépítésére, ezért az Athenaeum-per legfontosabb vívmányát abban látjuk, hogy megteremtette az ehhez szükséges alapot. A lap szerkesztőségi cikke „*Nyilvánosság, névtelenség, feleletteher*” címmel¹⁹ először foglalt állást sajtójogi kérdésekben és próbálta tisztázni a legfontosabb elveket. Követelményként fogalmazta meg a hírközlés szabadságát, ugyanakkor elismerte a helyreigazítás jogosságát, valamint azt hogy ilyen esetben a szerkesztőt lehet felelősségre vonni. Közleményünkben a fő hangsúlyt a névtelenségre helyezték.

¹⁸ BAJZA i.m., 22. o.

¹⁹ In: Atheneum, 1839. (I. évf.) 14. sz.

2.3. Az első sajtótörvény: az 1848. évi XVIII. törvénycikk

Mint ahogyan arra korábban már utaltam, 1848-ban már konkrét követeléssé nőtte ki magát a sajtószabadság elismerése és a cenzúra eltörlése. Az imént ismertetett, az Atheneum folyóirat ellen indított első sajtóper egyik legfontosabb eredménye pontosan az volt, hogy megszületett az első sajtótörvény, az 1848. évi XVIII. törvénycikk, noha a jogszabály magát a helyreigazítás intézményét még nem nevesíti.

A jogszabály negyvenöt paragrafusból állt, rendelkezett a legfontosabb alapelvekről, a cenzúra eltörléséről,²⁰ emellett az akkori színvonalon biztosította a sajtó és a gondolatközlés szabadságát.²¹ Fontos kiemelni ugyanakkor, hogy ez a korai szabályozás egyértelműen közjogias jellegű volt, az egyes tényállásokhoz büntetőjogi szankciókat (szabadságvesztést és pénzbüntetést) rendelt.

A jogszabály 2. §-a meghatározza a sajtó fogalmát, mely alatt értendő minden olyan közlés, amely szóban, ábrázolásban, nyomda, könyomda, illetve metszet által készült, és közzététele akár a példányok ingyenes osztásával, akár eladásával már megkezdődött.

A törvénycikk egy igen egzakt fogalmat ad meg, pontosan körülhatárolt – sokszor egyértelműbben fogalmaz, mint a mai jogszabályok –, és ez a pontosság az egész jogszabály szellemiségében visszaköszön, amely véleményem szerint nagyban hozzájárult az alkalmazhatóság megkönnyítéséhez.

A jogsértő magatartást a törvénycikk sajtóvétségnek nevezi, és differenciálja a magatartásokat, az alapján, hogy ki vagy mi ellen irányulnak. Mindezek alapján, nyolc magatartásfajtát különíthetünk el a hozzájuk rendelt büntetéssel együtt, amelyek a következők:²²

- 1) A bűncselekmény elkövetésére határozott felhívást tesz sajtó útján, és ezt a bűncselekményt el is követték. Ebben az esetben, a felhívó bűnrészes lesz, amennyiben a cselekményt nem valósítják meg, „bűnkísérlőnek” minősül az illető. Ez mai büntetőjogi terminológiával élve a kísérlet stádiuma.
- 2) A nyilvános közerkölcs, vallásos erkölcs, tisztességes erkölcs a sajtóvétség tárgya.
- 3) A mai kifejezéssel közösség elleni izgatás megvalósulása, valamint az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatására irányuló sajtóvétség.

²⁰ „Az előző vizsgálat eltöröltetvén örökre, s a sajtószabadság visszaállítván, ennek biztositékaul ideiglenesen rendeltetnek.”

²¹ 1848. évi XVIII. törvénycikk 1. § „Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti, és szabadon terjesztheti.”

²² 1848.évi XVIII. tc., 1. fejezet, a sajtóvétségekről.

- 4) A felség személyének sérthetetlensége, királyi trónöröklés rendje ellen, vagy a király személye ellen elkövetett sértés.
- 5) Az uralkodóház egyéb tagjai ellen irányuló sértés.
- 6) A közbéke ellen irányuló sajtóvétség.
- 7) Aki törvény által felállított testületet, illetőleg más hatóságot rágalmoz.
- 8) Magánszemély sérelmére elkövetett sajtóvétség.

A törvény ugyanezen fejezetben rendelkezik továbbá a perköltségek viseléséről, amelyek minden esetben a sajtószervet terhelik, ezen felül a panaszos fél kárának megtérítését szintén a sajtószerv viseli, vagyis – ugyan még kezdetleges formában –, már megjelenik a sajtóval szembeni kártérítési igény érvényesítésének a lehetősége.

Érdekesség, hogy ekkoriban a legenyhébb jogsértésnek a magánszemély sérelmére elkövetett sajtóvétséget tekintették, míg sokkal súlyosabban büntették a kvázi „közszerelőket” ellen irányuló cselekedetet, így például az uralkodóház tagjai vagy maga a király személye ellen irányuló sértést. A kor társadalmi berendezkedéséből adódott, hogy a magasabb, sőt jelen esetben a legmagasabb társadalmi csoportba tartozóknak nagyobb védelmet nyújtottak, mint a „kisembernek”.

Ehhez kapcsolódóan érdemes megjegyezni, hogy az imént ismertetett, 1848. évi sajtótörvényhez képest éles váltást jelent a mai szemlélet, miszerint a közszereplőknek hivatásuk miatt többet kell elviselniük a nyilvánosság adta hátrányokból, mint a magánszemélyeknek. Az erre vonatkozó szabályok ismertetésétől azonban itt eltekintek, tekintettel arra, hogy a dolgozat egyik későbbi fejezetében a közszereplők sajátos helyzetével részletesen foglalkozom.

2.4. Az 1914. évi XIV. törvénycikk

Az első, reformkorban született sajtótörvény több, mint fél évszázados érvényesülését követően született meg az újabb, modernebb jogszabály, az 1914. évi XIV. törvénycikk, amelynek első paragrafusa rögzíti a sajtószabadságot. Az új sajtótörvény fontos jellemzője, hogy „A helyreigazítási jog” cím alatt (II. fejezet, 4. cím) rendelkezik a sajtóhelyreigazításról mint speciális jogintézményről.

A törvénycikk szerint, akiről valamely időszaki lap nyíltan, vagy burkoltan valótlan tényeket közöl, illetve való tényeket hamis színben tüntet fel, az kérheti helyreigazító

nyilatkozatának közlését. Ekkoriban tehát a helyreigazító közlemény megírását nem a sajtóra bízta, hanem magának a sérelmet szenvedett félnek a nyilatkozatát voltak kötelesek közölni, azzal a feltétellel, hogy a jogsértő közlemény megjelenésétől számított egy hónap még nem telt el és a helyreigazító nyilatkozatot magyarul írták. A nyilatkozat tartalmával szemben további kritérium, hogy az értékítéletet nem tartalmazhat, csak tényeket, egyszerű cáfolatot, és vele szemben a sajtó nem tudja bizonyítani azonnal az igazát.²³ További megkötés a helyreigazító közleménnyel szemben, hogy azt a szerkesztő nem köteles közölni, amennyiben annak terjedelme az eredeti szöveget meghaladná. A helyreigazító nyilatkozathoz a sajtó részéről megjegyzést fűzni nem lehet, azonban azt a szerkesztő röviden megemlítheti, hogy eredeti közleményét fenntartja-e vagy sem.

A sajtó útján elkövetett jogsértés a 20. század elején még mindig büntetőjogi kategóriának számított, melyet bizonyít, hogy a törvény 32. §-a szerint a sajtó útján elkövetett cselekmény a bűncselekmények klasszikus három formájában büntettként, vétségként, vagy kihágásként jelenhet meg.

Az 1914-es sajtótörvény harmadik fejezete tartalmazta a felelősség viselésének meglehetősen bonyolult és összetett, ugyanakkor szigorú rendjét. A kapcsolódó rendelkezések szerint elsősorban a szerző volt felelősségre vonható. Szerzői minőségűnek kellett tekinteni azt a személyt is, aki a potenciális szerzőt – akár megrendeléssel, akár más módon – rábírta a cikk megírására. Amennyiben a szerző nem volt felelőssé tehető, a kiadóra hárult a felelősség. Időszaki lapok, hirdetések, nyílttéri közlemények kivételével azonban a felelősség az ún. „felelős szerkesztőt” terhelte, abban az esetben, ha a szerkesztő nem volt felelősségre vonható, vagy ha a szerkesztőt a felelős szerkesztő utasította a cikk megírására. Amennyiben a közleményben nem volt felelős személy feltüntetve, és így felelősségre más nem vonható, a nyomda vagy más többszörösítő tulajdonosát terhelte a felelősség. Ha egy olyan közleményt tettek közzé, amelynek nyilvánosságra hozatalához a szerző nem járult hozzá, a közlőre hárult a felelősség.

Lényeges pont, hogy a sértett fél az őt ért kár megtérítésén felül már nem vagyoni kártérítést is követelhetett,²⁴ mely összegének megállapításánál a bíróság mérlegelhetette az eset összes körülményeit, figyelemmel a felek vagyoni helyzetére.

²³ 1914. évi XIV. tc., 20.§

²⁴ 1914. évi XIV. tc., 39.§

Annak ellenére, hogy a korabeli jogszabály a sajtó jogsértését elsősorban büntetőjogi kategóriaként kezelte, nagy előrelépést jelentett magánjogi szempontból az előbb említett nem vagyoni kár megtérítése iránti kereset bevezetése. Ugyanezen szakaszban rendelkezett a törvény arról is, hogy amennyiben a sajtóbeli közlemény bűncselekményt nem valósít meg, kártérítési igényt csak polgári jogi úton lehet érvényesíteni. A kárért való felelősségből származó követelések esetében a törvény speciális, három éves jogvesztő határidőt állapított meg.

Az alapszabályozás – értem ez alatt elsősorban a jogsértő magatartást – alig különbözött a jelenlegi szabályoktól. Érdekesség azonban – természetesen a korszak elvei következtében, de ellentétben azzal a mai elvvel, miszerint a személyhez fűződő jogok csak személyesen érvényesíthetőek –, hogy férjezett nő nem kérhetett helyreigazítást, ezt a jogot a férje gyakorolhatta, amennyiben pedig a nő mégis helyreigazításért folyamodik, úgy a férje újat nem kérhetett.²⁵

2.5. A 26/1959. (V.I.) Kormányrendelet a sajtóval kapcsolatos egyes kérdésekről

Jelen rendelet (a továbbiakban Sr.) fontossága abban áll, hogy ennek megszületéséig volt hatályban az 1914. évi sajtóról szóló törvényünk, amely „az első világháború előestéjén, burzsoá-kapitalista viszonyok között” született meg.²⁶ A rendelet preambulumban rögzíti, hogy mivel a sajtóra vonatkozó jogszabályok jelentős része a „felszabadulás előtt keletkezett”, ezért a megváltozott társadalmi viszonyok miatt nem alkalmazható. A kormányrendelet bár a megváltozott társadalmi viszonyokra hivatkozik hatályon kívül helyezési okként, azonban a helyreigazításra irányadó alapvető szabályokon mégsem változtatott az 1914-es törvényhez képest.²⁷

Az Sr. által bevezetett legjelentősebb módosítás a helyreigazító közleményt érinti, amennyiben a helyreigazítás már nem a sérelmet szenvedett fél közleményeként, hanem a szerkesztő, a rádió vagy televízió saját közleményeként, illetve – bírósági eljárás esetén – a

²⁵ 1914. évi XIV. tc., 20. § „Kiskorú helyett törvényes képviselője, férjes nő helyett férje, elmebetegség vagy elme gyöngeség miatt gondnokság alatt álló helyett gondnoka, elhalt érdekében, úgyszintén távollét folytán vagy más alapos okból akadályozott egyén helyett hozzátartozója (1878. évi V. tc. 78. §-a) kívánhat helyreigazítást. Ha a kiskorú egyén vagy a férjes nő a helyreigazítást önmaga kérte, a törvényes képviselő vagy a férj újabb helyreigazítást nem kívánhat.”

²⁶ BENÁRD Aurél: *A helyreigazítási jog*, In: Magyar Jog, 1959. (VI. évf.) 5. sz., 129-133. o.

²⁷ 26/1959. (V.I) Korm. rendelet, III. rész

bírói megállapítás formájában jelenik meg.²⁸ Másrészt viszont az Sr. már nemcsak a helyreigazítás közlését, hanem a közlés megfelelőségét is előírja, mely rendelkezéssel a jogalkotó a formális („elbűjtött”) közlések minél szűkebb körre szorítását tűzte ki célul.

2.6. Az 1959. évi Ptk. és tervezett módosításai

Az 1950-es évek folyamán az Sr. megalkotásával létrejött sajtójogi szabályozást a Ptk. még nem érintette, hiszen a jelenleg is hatályos Ptk. megszületésének pillanatában még nem tartalmazta a helyreigazítás intézményét, az csupán az 1977. évi II. Ptk. novellával vált magánjogi kódexünk részévé.²⁹ (Érdemes megjegyezni, hogy már a Ptk. novellát megelőzően is történtek változások a sajtójogi szabályozás terén, hiszen a Pp. módosító 1972. évi 26. tvr. különleges pertípusként bevezette a sajtópert.)

Lényeges megjegyezni, hogy a Ptk. csak a helyreigazítási jogot rögzítette, mögöttes szabályként ott állt az 1986. évi II. sajtótörvény, melyet – a Ptk. egyidejű módosításával – a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló, 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban Smtv.), valamint az 2010.évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról (a továbbiakban Mttv.) helyezett hatályon kívül.

Hatálybalépéséig a Ptk. a következőképpen rendelkezett a sajtó-helyreigazításról:

„ 79. § (1) Ha valakiről napilap, folyóirat (időszaki lap), rádió, televízió vagy filmhíradó valótlan tényt közöl vagy híresztel, illetőleg való tényeket hamis színben tüntet fel – a törvényben biztosított egyéb igényeken kívül – követelheti olyan közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlemény mely tényállítása valótlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben, illetőleg melyek a való tények (helyreigazítás)”

A Ptk. számos, a sajtó-helyreigazítás szempontjából lényeges módosításon esett át, ugyanakkor említést érdemelnek egyes tervezett, azonban végül meg nem valósult módosítások is. Ez utóbbiak közül két kapcsolódó módosító javaslat érdemel említést, a „Lex Pokol”, valamint az annak „továbbfejlesztett”, „Lex Répássy” néven elhíresült utóda.

²⁸ BENÁRD i.m., 132. o.

²⁹ Hatályos: 1978. március 1-től.

A *Pokol Béla* által 1998-ban előterjesztett törvénymódosítás lényege az volt, hogy az olyan közlemény esetében, amely valakiről értékítéletet, bírálatot tartalmazott, joga lett volna a jogosultnak saját véleményével reagálni, azonban a „Lex Pokol” utóbb nem került elfogadásra.

A javaslatot 2001-ben átdolgozták és ismételten benyújtották, mely akkora – *Répássy Róbert* után – a „Lex Répássy” nevet viselte. A módosítás a francia jogban ismert ún. válaszadás jogával (*droit de reponse*) készült kiegészíteni a Ptk. 75. §-át. Ez alapján, akinek személyhez fűződő jogát napilapban, folyóiratban, rádióban vagy televízióban közölt *valamely vélemény vagy értékelés megsértette*, követelhetette volna *saját véleményének vagy értékelésének közzétételét is*. A válaszadást napilap esetében az igény kézhezvételétől számított nyolc napon belül, folyóirat esetében a legközelebbi számban, azonos módon, rádió, televízió esetében pedig szintén nyolc napon belül, a sérelmes közléssel azonos napszakban kellett volna közölni.

Utóbb ez a módosító javaslat sem lépett hatályba, fellépett ellene többek közt a Magyar Újságírók Országos Szövetsége, valamint *Mádl Ferenc*, akkori köztársasági elnök is, végül az Alkotmánybíróság az 57/2001. (XII. 5.) határozatával³⁰ a módosítást alkotmányellenesnek minősítette az az Alkotmány 61. § (2) bekezdésében foglalt sajtószabadsággal való ellentétes volta miatt, így az nem léphetett hatályba.

A helyreigazítás joga és a válaszadás joga közötti különbség megfogalmazása nehéz és érzékeny, ugyanakkor lényeges és feltétlenül szükséges kérdés. A két jogintézmény között vázolható számos különbség között az egyik legfontosabb eltérés, mint ahogyan azt *Törő Károly* is megfogalmazta, hogy a válaszadás nem korlátozódik tényekre, a válasz közlésével pedig a lap nem ismeri el az általa írtak valótlanosságát.³¹

Véleményem szerint a válaszadás jogának beiktatása, mint alapgondolat nem elvetendő, hiszen a jogosultnak – a PK. 15 alapján – ma is lehetősége van arra, hogy helyreigazító közleményként saját nyilatkozatát kérhesse közzétenni. A törvénymódosítás szövege azonban nem egyértelmű: mivel a Ptk. 75. §-ának (1) bekezdése magát a helyreigazítást „definiálja”, a javaslatban szereplő válaszadás jogát pedig második bekezdésként kívánták beszúrni, nem egészen érthető, hogy a szövegben szereplő „követelheti saját véleményének vagy értékítéletének közzétételét is” fordulatot úgy kell-e érteni, hogy a jogosult a helyreigazításon felül kérheti a válaszadásának közzétételét. Amennyiben igen, úgy én

³⁰ Közzétéve a Magyar Közlöny 2001. évi 137. számában.

³¹ A témában lásd bővebben: *TÖRŐ Károly: Sajtóhelyreigazítás*, In: Jogtudományi Közlöny, 1975. 5. szám, 249-251.o.

magam sem értek egyet a válaszadás jogának törvénybe iktatására vonatkozó javaslattal, mivel az a felek egyensúlyának megbomlását eredményezné.

A PK. 12. szám III. része – tükrözve a bírói gyakorlatot – kimondja továbbá, hogy „[v]éleménynyilvánítás, értéktétel, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó – helyreigazítás alapja”, így egyfajta vélemény-helyreigazításnak sem lenne alapja. Úgy gondolom, az sem alapozza meg a vélemény-helyreigazítás alkalmazását – a sajtószabadságon, illetve a véleménynyilvánítás szabadságán túl –, hogy eleve hitelesen tájékoztatást várunk el a sajtótól, ha pedig ez nem történik meg, ismert a jogkövetkezmény: életbe lép a sajtó-helyreigazítás. További érvem ellene, hogy a médiában, sajtóban szereplő jogalanyok általában közszereplők, akik eleve más megítélés alá esnek, mint a többi magánszemély, hiszen bizonyos határig kötelesek tűrni a közszerepléssel szükségszerűen együtt járó negatívumokat, hátrányokat, mint például a kritika, így ezt figyelembe véve szintén nem tartom megalapozottnak a vélemény-helyreigazítás jogszabályba foglalását.³²

A Szegedi Ítéltábla egy 2010-es döntésében³³ szintén kifejtette, hogy sajtó-helyreigazítás alapja csak valótlan tény állítása, híresztelése, vagy való tények hamis színben feltüntetése lehet, és a véleményt, kritikát megfogalmazó sajtóközlemény helyreigazítás tárgya akkor sem lehet, ha az személyiségi jogot sért. A tényállítás és a véleménynyilvánítás elhatárolására szolgál az ún. *bizonyíthatósági teszt*, mely szerint tényállításnak az tekintendő, amely bizonyítható, akár abból a szempontból, hogy az valós vagy valótlan, míg vélemény az a közlés, amelynek valóságtartalma nem bizonyítható.³⁴

A sajtó-helyreigazítás intézményének sorsa sajátosan alakult volna az új Ptk. hatályba lépése esetén is. 2006-ban, amikor felmerült a gondolat, hogy az Országgyűlés egy új Polgári Törvénykönyvet fogad el, létrehozták a Kodifikációs Főbizottságot, *Vékás Lajos* professzor vezetésével. A sajtó-helyreigazítást illetően az elkészült Szakértői Javaslat nem tervezett módosítást az akkori Ptk. szabályokhoz képest, mindössze annyit, hogy a Ptk. 79. § felsorolását, miszerint a jogsértést napilap, folyóirat (időszaki lap), rádió, televízió, vagy filmhíradó követheti el, a Javaslat egységesen a sajtó kifejezés alá vonta volna.

³² A témában lásd bővebben: KOLTAY András: *Sajtó-helyreigazítás és válaszjog: A sajtószabadság korlátja vagy kiteljesítése*, In: Iustum, Aequum, Salutare, 2008. (4. évf.) 4. sz., 143-180.o

³³ BDT 2010. 746.

³⁴ www.szitb.hu, a letöltés ideje: 2011. október 28.

Egy évvel később az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium által kidolgozott tervezet a sajtó-helyreigazításra vonatkozóan már a következőket tartalmazta:

2:137. § (1) Ha valakiről sajtó útján valótlan tényt állítanak, híresztelnek vagy való tényeket hamis színben tüntetnek fel – a törvényben biztosított egyéb igényeken kívül – követelheti olyan közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlemény mely tényállítása valótlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben, illetve melyek a való tények.

A tervezet idézett szakasza tehát eddig megegyezik a Vékás-féle szabályozási javaslattal, hiszen a sajtó szót ugyanúgy gyűjtőfogalomként használja. A szakaszban helyet kapott ugyanakkor egy (2) bekezdés is, amely véleményem szerint első látásra nem egészen egyértelmű, nehezen érthető, pontosan mire is vonatkozik. A (2) bekezdés szövege a következőképpen szól:

2:137. § (2) Az (1) bekezdésben foglaltak nem alkalmazhatók, ha a sajtó a nyilvános közszereplés alkalmából elhangzottakról a nyilatkozó személy kilétére utaló adatok valóságának megfelelő feltüntetésével tudósítást tesz közzé azzal, hogy ha a tudósítás meghatározott személyre vonatkozó állítást tartalmaz, a tudósításban – ha az megismerhető – az érintett személy álláspontját is ismertetni kell. Nem felel a sajtó abban az esetben sem, ha a tudósítás tárgya hivatalos eljárások, döntések, illetve határozatok ismertetése.

A tervezet meghatároz egy kivételes kört, amelynél a helyreigazítás szabályai nem alkalmazhatók. Amennyiben a sajtó a nyilvános közszereplésen a nyilatkozó személy kilétére utaló adatok hiteles feltüntetésével, az ott elhangzottaktól egy tudósítást úgy tesz közzé, hogy abban egy meghatározott személyre vonatkozóan tesz tényállítást, az érintett személy álláspontját is ismertetni kell. A sajtó mentesül a felelősség alól akkor is, ha hivatalos eljárásokról, döntésekről valamint határozatokról tudósít.

Az említetteken túl a tervezet újdonsága volt még, hogy a (3) bekezdésben rögzített igényérvényesítési határidők közé bekerült az „elektronikus világháló”, ahol a jogszabály ugyanúgy, mint a papíralapú sajtónál, nyolc napos határidőt állapított meg.

2009 júniusában az elfogadott módosító javaslatokkal egységes szerkezetbe foglalták az új Ptk-ról szóló törvényjavaslatot, amely a 2009. évi CXX. törvényszámot kapta, azonban végül nem lépett hatályba. A törvény harmadik, „Személyhez fűződő jogok” elnevezésű

részében, a harmadik cím alatt, „A személyhez fűződő jogok megsértésének szankciói” közt találjuk meg a helyreigazításra irányadó szabályokat. A 2:90. § (1) bekezdése rögzítette a jogsértő magatartást, miszerint, ha valakiről sajtó útján valótlan tény állítanak, híresztelnek, való tényeket hamis színben tüntetnek fel, a törvényben biztosított egyéb igényeken kívül követelheti olyan közlemény közzétételét, melyből kitűnik, hogy mely tényállítás valótlan, mely megalapozatlan, mely tényeket tüntették fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények. A (2) bekezdés alapján a helyreigazításnak 8 napon belül kell megtörténnie.

Amint látható, ez a szabályozás azonos volt a „régebbi” Ptk. szabályaival, szinte szóhasználatban is teljesen megegyezők, az egyetlen újdonság, amelyet az új Ptk. bevezetett volna, a (3) bekezdésben található, amely alapján a fenti szabályokat kell alkalmazni az internet útján történő közzététel esetén is.

Az új Ptk. hatályba nem lépését követően ismét a Vékás-féle bizottság dolgozik a leendő magánjogi kódexen, azonban ennek szövegét még nem ismerjük, azt várhatóan 2012 tavaszán teszik majd közzé, és csupán ekkortájt – a szöveg ismeretében – tudunk majd a személyiségvédelemre és a sajtó-helyreigazításra vonatkozó bármilyen következtetést levonni.

A közelmúlt jogalkotási eseményei jelentős hatást gyakoroltak a sajtó- és ezáltal a sajtó-helyreigazítási szabályok alakulására is, hiszen 2010 folyamán két olyan törvény is született, amely nemcsak itthon változtatta meg a sajtóra és a médiára vonatkozó szabályokat, így a helyreigazításról rendelkező Ptk., valamint Pp. vonatkozó törvényhelyeit, hanem az Európai Unióban is nagy port kavart. Ezek a korábban már hivatkozott Smtv., valamint az Mttv. Érdekesség, hogy az Smtv-t szokták „médiaalkotmányként”, míg az Mttv-t „médiatörvényként” emlegetni.

A médiatörvény miatt 2011 márciusában az Európai Parlament marasztaló határozatot fogadott el³⁵ a magyar Kormány ellen, melyet még februárban nyújtott be négy frakció, a szocialisták, zöldek, liberálisok és az Egyesült Baloldal. A legfontosabb kifogások közt szerepelt, hogy a médiatörvény hatályba lépésével nem lenne pártatlan és független a médiaszolgáltatások rendszere. Szintén kifogásolták, hogy a törvény nem határoz meg pontos fogalmakat, amely azt eredményezné, hogy az újságírók maguk sem tudnák, mikor követnek el jogsértést, így azzal szemben védekezésre sem nagyon lenne esélyük. A továbbiakban az

³⁵ B7-0190/2011, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B7-2011-0190+0+DOC+PDF+V0//EN>, a letöltés ideje: 2011. szeptember 21.

Smtv. és az Mttv. vonatkozó rendelkezéseit nem részletezem, minthogy a későbbiekben külön fejezetet szántam nekik.

III. A hatályos szabályozás

Mint arra korábban már utaltam, dolgozatomban a sajtó-helyreigazítás anyagi jogi szabályait tekintem át, az eljárásjogi rendelkezések ismertetésétől azonban – noha egyes utalások természetesen elengedhetetlenek – eltekintek. Ennek indokát egyrészt a területi korlátok jelentik, másrészt viszont szándékom szerint elsősorban anyagi jogi szempontból igyekszem vizsgálni a tárgyalt jogintézményt.

3.1. A sajtó-helyreigazítás célja

A Ptk. személyhez fűződő jogok védelmére vonatkozó generálklauzulája szerint a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A sajtó útján történő személyhez fűződő jog megsértése esetén sajátos orvoslási lehetőség nyílik, amelynek anyagi jogi szabályait a hatályos Ptk. 79. §-a átvezeti az Smtv., Mttv. rendelkezéseihez, eljárásjogi szabályait pedig a Pp. XXI. fejezete tartalmazza.

A PK 12. szerint a sajtó-helyreigazítás olyan jogintézmény, amely közvetetten más érdekek védelmére is szolgálhat. Ez abban mutatkozik meg, hogy a személyiségi jogok megsértése nemcsak az illető személyét, vagyis nem vagyoni jellegű, tehát személyéhez fűződő jogait sértheti, hanem vagyoni, kereskedelmi, üzleti érdekeit, azaz a polgári jog által általában védelemben részesített törvényes érdekét is, amelynek orvoslására szolgálhat az itt tárgyalt jogintézmény. Azonban mint minden jogosultságnak, ennek az érvényesítésére is csak a jogszabály által meghatározott körben és a társadalmi rendeltetésével összhangban kerülhet sor.

A sajtó-helyreigazítás szolgálhatja a sajtó érdekét is, mely alatt természetesen nem jogi érdeket értek, hiszen egyszerűbb, gyorsabb az alkalmazása, mint az ennek elmulasztása esetén indítandó sajtóperé. A helyreigazítás tehát a sajtó oldalán sem feltétlenül jelent hátrányt, tekintettel arra, hogy az a valósághű, pontos tájékoztatás biztosítékaként szolgálhat. Ez adja a magyarázatot a jogintézmény objektív voltára, vagyis arra, hogy nem szükséges a sajtószerv felróhatósága, hiszen mivel elvárják a sajtószervtől a hiteles, pontos tényközlést, ezért emellett törvényi vélelem áll fenn, és feleslegesnek tekintik a felróhatóság vizsgálatát.

A helyreigazítás alkalmazása azonban korlátok közé szorított, nem alkalmas bármilyen sérelem orvoslására, csak a jogszabály által meghatározott körben. Így helyreigazítást csak abban az esetben lehet kérni, ha a jogsértés valótlán tény közlése, vagy a valóságot hamis színben feltüntető tényállítás, híresztelés útján következett be.

Ezek a pontos kikötések azért fontosak, hogy a fentebb már említett joggal való visszaélés egyik oldalról se valósulhasson meg, a sajtó-helyreigazítás intézményével se élhessen vissza az azt kérő személy. A sajtó-helyreigazítási igények elbírálásának ügyében tehát érvényre kell juttatni a törvény általános céljait, vagyis a jogok és kötelezettségek egységét és az érdekek összehangolását.

A sajtó-helyreigazítás – *Petrik Ferenc* szavaival élve – egy kettős arculatú jogintézmény,³⁶ minthogy a vonatkozó anyagi és eljárásjogi szabályok sajátosan összefonódnak. Az anyagi jogi szabályok rendelkeznek arról, hogy ki ellen lehet indítani helyreigazítást, meghatározzák a jogsértő magatartást, a jogosultak körét, valamint a jogkövetkezményeket és a helyreigazító közleményre vonatkozó kritériumokat. Itt kell megjegyezni, hogy a helyreigazító közleményről két értelemben lehet beszélni. Az egyik értelemben akkor, amikor nem indul per, mivel a sajtószerv a jogosult kérelmére a megfelelő határidőben közzéteszi helyreigazító közleményét, a másik értelemben pedig akkor, amikor a kötelezettségét a sajtószerv elmulasztja, az eset bíróság elé kerül, és maga a bíróság kötelezi a sajtószervet, hogy tegye közzé a helyreigazító nyilatkozatot.

3.2. A jogsértés megvalósulása

Mind a Ptk. „rég”i” szövege, mind pedig az Smtv. alapján akkor valósul meg a jogsértés, amennyiben valótlan tényállítás, híresztelés, valós tények hamis színben történő feltüntetése valósul meg. Elegendő tehát pusztán a tény valótlansága, nem szükséges, hogy az becsületet vagy jó hírnevet sértsen. A valós tények hamis színben való feltüntetése azt jelenti, hogy a sajtó valamely nyilatkozat értelmének megváltoztatásával, elemek kihagyásával mást sugall, mint amit az eredeti nyilatkozat. Híresztelésnek minősül a mástól származó, de valótlan tény közlése, valamint a történés látszatát keltő vélekedés.

A PK 12. állásfoglalása – a Ptk. által meghatározottakat kiegészítendő – azonban kifejti, hogy abban az esetben is megvalósul a jogsértés, ha egy valós szövegből önkényesen kiragadnak részleteket, amelyek így egyfajta tartalmi fogyatékosághoz vezetnek. Az ehhez az elvhez kapcsolódó egyik első, általam vizsgált esetben³⁷ az alperes egy napilap szerkesztősége, mely közleményében arról tájékoztatta a közönséget, hogy azok a lakások,

³⁶ PETRIK Ferenc: *A személyiség jogi védelme, A sajtó-helyreigazítás*, HVG ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2001. 245. o.

³⁷ BH. 1989. 480.

amelyekhez kedvezményes kamatozású kölcsön segítségével épültek, de a lakásokat később bérbe adták, és a takarékpénztár nem módosítja ennek megfelelően a szerződést, ott a „*kamatkülönbséget kizárólag a lakásaikat üzletszerűen kiadó ügyes embereknél hagyja*”. A cikk írója kifejtette továbbá, hogy mivel a kedvezményes kamatozású kölcsön nyeresége nem fedezi az újabb kölcsönöket, ezért az ebből adódó különbséget a költségvetésből kellett beszerezni. Végül az újságíró úgy összegezte gondolatait, hogy: „*könnyebb a költségvetést fejni, mint aprómunkával, a szabályok adta lehetőségek keretében, üzleti alapon visszaszerezni pénzeket*”.

A sajtó-helyreigazításnak az alperes nem tett eleget, arra hivatkozva, hogy ez csupán vélemény, amelyre nem lehet igényt érvényesíteni, azonban azt felajánlotta, hogy a költségvetés és a takarékpénztár kapcsolatáról szóló részt helyreigazíthatja, erre az elsőfokú bíróság később kötelezte is.

A bíróság indokolása szerint a fent idézett részek valótlan tényállítások, ez ellen azonban az alperes fellebbezett. A másodfokú bíróság szerint a cikk írója elhallgatja, hogy a takarékpénztárnak nincs jogszabályi lehetősége arra, hogy a szerződést módosítsa, tehát az alperes a való tényeket hamis színben tünteti fel, mellyel megsérti a felperes jó hírnevét.

Kérdés, mentesíti-e a jogsértés ténye alól a felet az a tény, ha nem a saját értesüléseit használja fel valamely sajtóközleményben, hanem a mástól szerzett információkat, vagy, ha „hallomásra”, szóbeszédre, mások vélekedésére hivatkozik. A Legfelsőbb Bíróság ítéleténél hivatkozott a 14. számú polgári kollégiumi véleményre (a továbbiakban PK 14.), amely szerint nem kerülhető meg a felelősség pusztán azáltal, hogy mások vélekedésére hivatkozik, mint ahogyan azt az alperes az alábbi ügy kapcsán³⁸ is teszi.

A felperesek helyreigazítás közzétételére kérték kötelezni az alperes által szerkesztett Élet és Irodalom című hetilapot. Keresetükben arra hivatkoztak, hogy a „Fiúk a bányában” főcímű, „Az O. család vállalkozásai” alcímű közlemény a személyükre vonatkozóan tesz valótlan tényállításokat. Álláspontjuk szerint a sajtóközlemény valótlanul híresztelte azt, hogy a Fidesz akkori vezetőinek anyagi jólétét a székházakból származó pénzek alapozták meg.

Mivel a felperesek helyreigazítási kérelme nem az újságcikk egy határozottan megjelölt mondatára, kifejezésére koncentráltan fogalmazódott meg, hanem az újságcikk egészére utalva általánosságban kifogásolta, hogy az valótlan tényállítást tartalmaz, ezért az újságcikk

³⁸ BH. 2000. 241.

egészét tekintve kell értelmezni, hogy mi a sajtóközlemény mondanivalója, valamint, hogy az újságolvasó az újságcikk alapján ugyanarra a következtetésre juthat-e, mint amit a felperesek kifogásoltak.

A vélemény formájában kifejezett burkolt tényállítások a sajtó-helyreigazítást ugyanúgy megalapozzák, mint ahogy az a körülmény is, ha a sajtóközlemény csak feltételezésekbe, vélekedésekbe bocsátkozik, célzásokkal, utalásokkal kelti események megtörténtének látszatát. A Legfelsőbb Bíróság tehát kibővíti a híresztelés fogalomkörét, és fontosnak tartja annak vizsgálatát is, hogy az újságolvasók milyen következtetéseket vonhatnak le az adott szövegből.

A jóhírnév védelméhez fűződő személyiségi jog megsértését akkor is megvalósítja a sajtó, ha a közlés során az adott történetet egyoldalúan mutatja be, és az érintett személyre nézve kizárólag a hátrányos tényeket emeli ki, miközben az előnyös részleteket elhallgatja. Megvalósulhat ez például abban az esetben, ha egy büntetőeljárásról tudósítanak, és a nem jogerős marasztaló ítéletet közlik le, ezzel szemben a felmentő ítéletről már nem tájékoztatnak.

A PK. 14. szerint, ha később a vádlottat felmentették, a kérelmére a sajtószerv köteles ezt leközlölni. Amennyiben ezt nem teszi meg, sajtó-helyreigazításnak van helye.³⁹ Az elvet a bíróság utóbb kiterjesztette a közigazgatási – és polgári peres eljárásokra is.⁴⁰

3.3. Képmással való visszaélés

A sajtóban történő jogsértés megvalósulhat képmással való visszaélés formájában, így például a jogosult képmásának jogtalan felhasználásával, leközlésével, összemontírozásával is. Sajtó-helyreigazítás esetén a személyről készült képek közlésekor a képet, valamint az arra vonatkozó szöveget együtt kell értékelni annak vizsgálatánál, hogy a közlés valótlan-e. Amennyiben fényképen ábrázolt személyekre vonatkozik a tényállítás, a helyreigazítás során helyénvaló a fénykép ismételt közlése.⁴¹

Nem minősül viszont képmással, hangfelvétellel való visszaélésnek a kép vagy hang készítése, illetve felhasználása, abban az esetben, ha arra közvetlenül fenyegető vagy már

³⁹ BDT 2010. 9.

⁴⁰ BH 2004. 273.

⁴¹ BH 1992. 456.

bekövetkezett jogsértés bizonyítása céljából kerül sor és nem okoz aránytalanul nagyobb sérelmet a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest.⁴²

A fentiekkel ellentétben jogsértésnek minősül, ha a leközlött fénykép és a hozzá kapcsolódó képaláírás ugyan önmagában valós tényeket hordoznak, azonban együttesen már más a jelentésük, a valóságot hamis színben tüntetik fel.⁴³ Így megsértette a felperes személyhez fűződő jogát a napilap, amikor címlapján megjelentette a „*Négy színész távozik a szegedi teátrumból*” című cikket, valamint illusztrációként szintén a címlapon mellékelte egy fényképet, melyen egy színművésznő látható, amint obszcén kézmozdulatot tesz, a kép melletti szövegrészlet szerint pedig: „*X.Y. a tegnapi próbán. Nem akar Szegeden játszani.*” A felperes színésznő kérte a napilaptól, hogy a közleményt igazítsák helyre, hiszen a szövegrészlet és a kép együttes közlése azt a látszatot kelti a közfelfogás szerint obszcénnek és kulturálatlannak tartott kézmozdulat alapján, hogy a felperes meg akarja sérteni a színházat. Az ilyen gesztusokat a véleményüket kulturálatlanul kifejezők használnak, ez pedig különösen rossz fényben tüntet fel egy olyan személyt, aki a kulturális élet területén tevékenykedik. Különösen sértő továbbá rá nézve a kép leközlése, mivel ez a színházi próbán készült és a szerepe szerint kellett az adott kézmozdulatot tennie. A napilap nem tett eleget a helyreigazításnak, így a művésznő bírósághoz fordult.

Az alperes védekezésében előadta, hogy bár a fotó a próbán készült, a felperes többször is használta, ami pedig a szövegáírást illeti, az alperes véleményét fejezi ki, amely esetben pedig helyreigazításnak nincs helye. Kifejtette továbbá, hogy a felperes színészi mivolta folytán közszereplőnek minősül,⁴⁴ így nem kifogásolhatja a fénykép megjelentését.

A bíróság ítéletében kötelezte az alperest a helyreigazító közlemény közlésére. Indokolása szerint a sajtóban szereplő képek, valamint az azok mellett megjelenő szövegrészletek a kép megértését segítik, így azokat együttesen kell értelmezni, nem választhatók el egymástól. A jogvita alapját képező kép leközlése a képaláírással valóban sértette a felperes személyhez fűződő jogait és együtt téves következtetésre adnak okot.

⁴² BDT 2009. 619.

⁴³ BDT 2009. 325.

⁴⁴ A közszereplők speciális helyzetével a dolgozat 3.5.3. pontja alatt foglalkozom részletesebben.

3.4. A jogosult kérelmének vizsgálata, elbírálásának szempontjai

Az igények vizsgálata során általános szabály a nyilatkozási elv, amely szerint a közléseket a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint kell figyelembe venni és valóságos tartalmuk szerint kell elbírálni. A formális, kizárólag betű szerinti értelmezés azonban sok esetben, így a sajtó-helyreigazítás esetén is ellentétes lenne a jogintézmény céljával és rendeltetésével. Ezt figyelembe véve a használt kifejezéseket nem lehet önmagukban, a többitől elszigetelten vizsgálni, hanem tekintettel kell lenni a szöveggörnyezetre is, és az egymáshoz kapcsolódó részeket összefüggésükben kell vizsgálni.

Ezt erősíti meg a PK. 12. is, mely szerint a sajtó-helyreigazítási igény elbírálásánál a közleményt a maga egészében kell vizsgálni. Ennek megfelelően kell megállapítani, hogy megvalósult-e a tényállítás, vagyis a valótlán tényközlés, híresztelés, valamint a valós tények hamis színben való feltüntetése. Ha a kifogásolt közlemény a maga egészében, a szöveggörnyezetre való tekintettel megfelel a valóságnak, az egész szöveghez képest lényegtelen részletek nem alapozzák meg a helyreigazítás igényét. Természetesen a használt kifejezések vizsgálatánál nagy hangsúlyt kap a társadalmi felfogás, és az is, hogy az olvasó milyen következtetéseket von le, mint azt a fentebb ismertetett jogeset⁴⁵ elbírálásánál is láthattuk.

A jogsértés nemcsak közvetlenül, hanem közvetetten is megvalósulhat. Ilyenkor a kifogásolt közleményben szereplő utalásokkal, célzásokkal, egyes tényállásrészek elhallgatásával vagy az elemek átcsoportosításával érik el a jogsértést. A helyreigazítás iránti kérelmet a sérelmet szenvedett fél a sajtószervnél köteles előterjeszteni. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a kereseti kérelmet már a szerkesztőséggel szemben benyújtani.⁴⁶

3.5. A sajtó-helyreigazítás hatálya alá nem tartozó tényállások

3.5.1. Főszabály és kivételek

A PK 12. rögzíti, hogy „véleménynyilvánítás, értékelés, bírálat, valamint a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti vita önmagában nem lehet sajtó-helyreigazítás alapja”. Az előbb említett tényállások kivételként való feltüntetését az igazolja, hogy a helyreigazítást tényállítások alapozzák meg. A véleményynyilvánítás, értékelés, bírálat és vita, összefoglaló néven kritika, mint a mondasból is ismert, „építő jellegű”, társadalomformáló, személyiségalakító hatása van, amely mind a művészi, mind a tudományos életben fontos

⁴⁵ BH. 2000. 241.

⁴⁶ BDT. 2009.735.

szerepet kap a fejlődésben és aktivitásra ösztönöz. Ez az indoka annak, hogy az ilyen vitával kapcsolatos értékelés, bírálat általában nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya, mert az a tényállításokra korlátozódik.

Az említett főszabály alól azonban kivételként jelentkezik, ha az értékelés, bírálat a megbírált személyt tévesen idézi⁴⁷ és az ő személyiségét érintően tesz valótlan tényállítást, vagy tünteti fel a valós tényeket hamis színben. Ha a további törvényi feltételek – mint maga a sajtótermék – fennállnak, ez már a helyreigazítás alapja lehet.

Ide tartozó elv, hogy a sajtószerv arra nem kötelezhető, hogy a rendőrség által tartott sajtótájékoztatón elhangzott tényállítások valóságtartalmát ellenőrizze, ha sajtótájékoztatón elhangzottakról valósághűen tájékoztat.

A sajtó- helyreigazítás egy komplex és speciális jogvédelmi eszköz, amely azonban nem alkalmazható elégtétel adásaként.⁴⁸ Véleményem szerint többek közt ezért sincs helye a korábban már említett vélemény-helyreigazítás és a sajtó-helyreigazítás intézménye összemosásának.

Újabb példa a véleménynyilvánítás és a tényállítás elhatárolásánál a következő ügy, amely egyébként már a felek személye miatt is nagy média-visszhangot kapott.⁴⁹ A felperes az egyik kereskedelmi csatornán rendszeresen vezetett egy műsort, amelyben többször is, különböző módon parodizálta a kisebbséget. A felperest később egy kereskedelmi rádió reggeli műsorában a műsorvezető „romagyűlölő rasszistának” titulálta. A felperes arra hivatkozással, hogy a műsorvezető megsértette becsületét, emberi méltóságát, valamint hivatkozott arra, hogy ez a kritika minden alapot és előzményt nélkülöz, pert indított.

A bíróság kifejtette, hogy mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és egy műsorvezetőnek, aki rendszeresen élcelődik a romák viselkedésén fel kell készülnie arra, hogy emiatt érhetik őt támadások, továbbá mivel ez sorozatosan előfordult, valamint több műsorban is kritizálta és kifigurázta a kisebbséget, nem minősül minden alapot és előzményt nélkülözőnek, így a bíróság elutasította a felperes kérelmét.

⁴⁷ BH. 1980. 402.

⁴⁸ BDT 2010.363.

⁴⁹ LBI 2006.286.

3.5.2. A karikatúra speciális helyzete

A véleménynyilvánítás szabadságának egy sajátos kifejezőmódja a karikatúra, amelynek megítélésnél több kérdést is szükséges megválaszolni. Én magam a karikatúrát mint egy festményt vagy grafikát, annak szatirikus válfajaként, művészi alkotásnak tekintem, annak ellenére, hogy nem készíttetnék magamról. Sokan elsőre negatívan gondolkoznak a karikatúráról, azonban nem szabad elfelejteni, hogy ez is a szabad véleménynyilvánítás eszköze, ugyanúgy, mint ahogyan az alkotó más művészeti alkotással is a világról vagy adott személyről kialakult saját véleményét jeleníti meg.

A karikatúra, ha úgy tetszik, tükröt mutat a társadalomnak vagy az adott személynek, s teszi ezt nem feltétlenül bántó szándékkal, hisz' a műfaj sajátossága, hogy a markáns, többnyire negatívabb részleteket emeli ki. Az ilyen kifejezőmód egyre terjed, gondoljunk csak arra, hogy a nagyvárosok főutcáin, strandokon, sőt, középiskolai tablókön is egyre több ilyen alkotással találkozunk, azok a személyek pedig, akik igénybe veszik ezeket a szolgáltatásokat még fizetni is képesek azért, hogy adott esetben negatív vonásaikat kiemelve, vagy felnagyítva tüntessék fel őket. Mégis, hol húzódik a határ? Hogyan lehet eldönteni, hogy egy karikatúra pusztán a vélemény-kifejezést szolgálja, vagy már jogsértést valósít meg?

A bíróságoknak a karikatúra jogi természetéhez kapcsolódóan több kérdésben kellett állást foglalniuk.⁵⁰ A bírói ítéletek rámutatnak, hogy először is vizsgálendő, szükséges-e a karikatúra elkészítéséhez, közléséhez az érintett személy beleegyezése. Egy 1996-os, a karikatúra megítélését mérföldkönek tekinthető ügyben,⁵¹ az elsőfokú, valamint utóbb a fellebbviteli bíróság is kimondta, hogy a karikatúra elkészítéséhez és leközléséhez nem szükséges az érintett beleegyezése.

A másik kérdés, amellyel a bíróságnak meg kellett birkóznia, a karikatúra minősítése. A bíróság szerint a karikatúrához alapvetően a képmás felhasználására irányadó szabályokat kell figyelembe venni azzal, hogy karikatúra készítéséhez és közléséhez nem kell az érintett személy beleegyezése. További kérdés viszont, mi a helyzet akkor, ha a sajtóban közzétett karikatúrához valamilyen képaláírás is kapcsolódik.

⁵⁰ WIEDEMANN János: *A véleménynyilvánítás szabadságának polgári jogi kérdései*, In: A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve, ELTE Állam és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tudományos Diákkör Egyesület, 2002. (3.évf) 1.sz. 216-218.o.

⁵¹ PKKB 535/1996/3. valamint HALMAI Gábor: *Közszerplők személyiségvédelme kontra közügyek vitathatósága*, In.: Fundamentum, 2000. 2. szám <http://157.181.181.13/dokuk/00-2-01.PDF> Letöltés ideje: 2011. november 6.

A bírói gyakorlat szerint ekkor ugyanúgy, mint a képmás felhasználására vonatkozó szabályoknál, összetartozónak kell tekinteni a képet és a szöveget, azokat együttesen kell értelmezni, és így figyelembe venni, megvalósul-e az érintett személy jó hírnevének vagy egyéb személyhez fűződő jogának megsértése.

Az 1990-es évek végén egy parlamenti képviselőről jelent meg karikatúra, amely fürdőruhában ábrázolta, kezében egy pohár pezsgővel, „Független Kis-Gazda Playgirl” felirattal. A bíróság megállapította a jogsértést, valamint kifejtette, hogy a lap az érintett személyhez fűződő jogát éppen azáltal sértette meg, hogy az olvasó számára a karikatúra fotofrikának tűnhetett, amely a valóságot képezi le, így nem véleménynyilvánításnak, hanem tényközlésnek gondolhatták az olvasók. Az alperesnek továbbá figyelemmel kellett volna lennie arra, hogy a felperest mennyire érzékenyen érinti az adott megjelenítés.

A sajtó egyértelmű erőfölényben van az egyes személyekkel szemben, mely erőfölényt sok esetben – általában közszereplők esetében – lejáratásra használja fel, mint azt a bíróság is megállapította abban az esetben, mikor egy hetilap egy politikus arcképét karikatúraként jelenítette meg, olyan ábrázolásban, mely egyértelműen bántó, lealacsonyító.⁵²

3.5.3. A közszereplők megítélése

A közszereplők személyiségi jogainak magánjogi eszközökkel való védelme az 1848. évi sajtótörvénytől datálható.⁵³ A sajtóban történő jogsértések körében speciális helyet foglalnak el a közszereplők elleni támadások. *Közszereplésnek* az a megnyilvánulás minősül, ami a szűkebb, vagy tágabb társadalmi életet, helyi, vagy országos viszonyok alakulását befolyásolja. Jellegzetessége, hogy elválaszthatatlan a nyilvánosságtól, melyet az mutat legjobban, hogy a társadalom tagjai igénylik a közszereplők tevékenységének megismerését, ezt pedig csak a nyilvánossággal lehet elérni.⁵⁴ A közszereplőknek munkájuk miatt tehát többet kell elviselni a nyilvánosság adta hátrányokból, mint a közembernek, így ez indoka annak, hogy nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya a közszereplő politikus magatartásának ítélete, bírálata, ha a sajtó a valóságnak megfelelően minősítette a magatartást.⁵⁵

⁵² BH. 2000.293., valamint http://jogiq.com/karikatura_fotozas_jogszabaly Letöltés ideje: 2011. november 13. valamint lásd: 1. számú melléklet

⁵³ A témában lásd bővebben: TATTAY Levente: *A közszereplők személyiségvédelmének történeti vonatkozásai*, In.: Jogtörténeti szemle, 2006/2. szám, 20-26.o.

⁵⁴ TÖRÖK Károly: *A személyiség jogi védelme*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992

⁵⁵ BDT 2008. 18.

A közszereplők körén belül különbséget kell tenni a *politikai közszereplők* és egy másik, sajátos jellemzőkkel bíró személycsoport, a *közéleti közszereplők* között.⁵⁶ Míg előbbieknél személyiségvédelme kapcsán elmondható, hogy mivel ők a társadalmat erősebben képviselik és társadalom-alakító szerepük is van, a bíróságok elsősorban a közvélemény előtti helytállásukra helyezik a hangsúlyt és inkább elégtételadásként jelenik meg a sajtó-helyreigazítás, addig az utóbbi években nőtt a tendencia, hogy a közéleti szereplők, mint művészek, zenészek, színészek horribilis méretű nem vagyoni kártérítést, és esetleg közérdekű bírságot is követelnek az alperestől.

Érdemes megjegyezni, hogy sem a hatályos Ptk., sem pedig az Smtv. rendelkezései közt nem találunk olyan passzust, amely egyértelműen kimondaná, hogy a közszereplők az általánostól eltérő megítélés alá esnének, ezt a nézőpontot a gyakorlat alakította ki. A Ptk. 75. §-a pusztán annyit mond ki, hogy a személyhez fűződő jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani, a vonatkozó szabályokat mind a magán, mind a jogi személyekre alkalmazni kell.

A közszereplők megítélésével kapcsolatban a Pécsi Ítéltábla egy ítéletében kifejtette, hogy azt, hogy egy személy közszereplőnek minősül-e, nem az adott személy pozíciója, közéleti státusza, esetleges hivatali beosztása vagy bármely más egyéb okból fennálló szélesebb körű ismertsége határozza meg, hanem a jogi helyzet vizsgálata céljából releváns konkrét élethelyzet adja meg a választ.⁵⁷

Egy ismert színművésznő például 12 millió forint nem vagyoni kártérítés és ugyanekkora összegű közérdekű bírság megfizetésére perelte az alperes lapot, amelyből a bíróság 3 millió forintot ítélt meg. Ilyen esetekben az is kérdéses, milyen jellegű információt közöl egy-egy sajtótermék. Egy másik alkalommal egy színművész szexuális életére vonatkozó véleményeket, állításokat boncolgatott egy bulvár hetilap, amely miatt utóbb a színművész több millió forintos nem vagyoni kártérítést követelt, arra hivatkozással, hogy a szexuális életre vonatkozó információk az adatvédelmi törvény szerint különleges adatnak minősülnek, s csak akkor kezelhetők, ha ahhoz az érintett írásban hozzájárul, ő pedig ilyen felhatalmazást nem adott.⁵⁸

⁵⁶ SARKADY Ildikó: *A közszereplők személyiségvédelme a bírói gyakorlatban*, In: Médiakutató, 2006. (7. évfolyam) 3. sz. 111-122. o.

⁵⁷ BDT 2010.413

⁵⁸ SARKADY i.m., 120. o.

3.6. Sajtó-helyreigazítás kérésére jogosult személyek

A PK 13. szerint sajtó-helyreigazítási igényt az érvényesíthet, akinek személyhez fűződő jogait megsértették. Ha egyidejűleg több személy is jogosult lenne az igényérvényesítésre, a jog elsősorban azt illeti meg, akit a közleményben név szerint megjelöltek. Természetesen az utalás név megjelölése nélkül is lehetséges, ezért olyan is kérhet sajtó-helyreigazítást, aki ugyan név szerint nem megjelölt, azonban a közleményből egyértelműen azonosítható, és a közlés a személyére vonatkozik, a személyét érinti.

Mivel a jogi személyeknek vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok személyhez fűződő jogaikban szintén sérelmet szenvedhetnek, a személyiségvédelmi eszközök alkalmazásának kiterjesztésére is lehetőség van. A sajtó-helyreigazítás alkalmazása a jogi személyek tekintetében ugyanúgy működik, mint a természetes személy esetében, vagyis akkor van lehetőség igényt érvényesíteni, ha a sajtóközlemény név szerint, vagy név megjelölése nélkül, olyan módon, a jogi személyre, hogy az a közlés alapján egyértelműen azonosítható.

Felmerül a kérdés, mi az irányadó abban az esetben, ha nem magát a jogi személyt jelölik meg a jogsértő cikkben, hanem alkalmazottját. Mivel a sajtó-helyreigazítás személyiségvédelmi eszköz, a személyhez fűződő jogokat védelmezi, s csak személyesen érvényesíthető, az alkalmazottat megillető jogokat a munkáltató ebben az esetben nem gyakorolhatja. Érdekes kérdés lehet viszonyt, mi a helyzet akkor, ha az alkalmazottat mint embert sértik meg, azonban a sértés a munkakörére utal. Ebben az esetben szintén ő maga kérhet személyiségvédelmet, ez a helyzet azonban már nem zárja ki azt, hogy a jogi személy is kérjen helyreigazítást akkor, ha a közlemény őt is megsértette, de ebben az esetben is csak saját nevében nyújthatja be igényét.

3.7. A helyreigazító közlemény és a helyreigazítási kérelem

A helyreigazító közleményre vonatkozóan konkrét normatív rendelkezést nem találunk, az egyes elvárásokat a bírói gyakorlat alakította ki. A PK. 15. szerint *„[h]elyreigazító közleményként a jogosult a válaszlevele közzétételét is kérheti. Ha a sajtó a válaszlevelet nem közli, a jogosult a válaszlevél tartalmi körén belül a bíróságtól keresettel kérheti helyreigazító közlemény közzétételének az elrendelését.*

A helyreigazító közleményből – egészen tekintve – ki kell tűnnie annak, hogy a kifogásolt közleménynek mely tényállítása valótlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben, illetve melyek

a való tények. A közlemény szövege nem alakítható úgy, hogy a tartalma elveszítse helyreigazító jellegét.”

A jogosult válaszlevelét akkor lehet helyreigazító közleményként leközzölni, ha a pert megelőzően is ezt követelte a sajtótól. Amennyiben a jogosult és a sajtószerv a pert megelőzően már tárgyalt egymással a helyreigazító közlemény szövegét illetően, a bíróság ezt figyelembe veheti.

A helyreigazítás nem tekinthető megfelelőnek, ha a jogosult válaszlevele az újságírói kommentár miatt nem érthető, vagy ezáltal megváltozik a tartalma, mert elveszti helyreigazító jellegét.⁵⁹ Ugyanígy nem megfelelő, ha a helyreigazítást az „olvasói levelek” között vagy egy politikai tartalmú szöveget a „sport” rovatban közölnek helyreigazításként.

A sajtószerv megtagadhatja a válaszlevél közzését, amennyiben az a helyreigazításhoz szükséges mértéket akár tartalmában akár terjedelmében túllépi. Ha ez a kérdés már a bíróság előtt merül fel, a bíróság mellőzheti a válaszlevél közzését és a helyreigazítás szövegét másként is meghatározhatja. A sajtó-helyreigazítási kérelemből viszont minden esetben ki kell tűnnie, hogy az kitől származik, vagyis ki és milyen minőségben igényel helyreigazítást. Nem a sajtóra kell bízni, hogy ebből a szempontból értelmezze a kérelmet.

A bírói gyakorlat szerint a kereset elutasítását vonja maga után, ha a helyreigazítási kérelem és a kereset előterjesztője nem azonos személy. A Fővárosi Bíróság előtti ügyben⁶⁰ a felperes előadta, hogy a kérelmet ügyvezetője írta alá, de a kérelemből egyértelműen kitűnik a nevezett és a társaság közti kapcsolat. A jogszabály szerint a keresetlevéllel ellentétben, a helyreigazítás iránti kérelem esetén csupán az feltétel, hogy az előírt határidőn belül kell benyújtani. A bíróság így elutasította keresetet arra hivatkozással, hogy a kérelemből ki kell tűnnie, hogy ki és milyen minőségben terjesztette elő, nem pedig a sajtó feladata, hogy értelmezze és kikövetkeztesse, kitől származik. A helyreigazítási kérelemnek tehát egyértelműen meg kell jelölnie, hogy ki és milyen minőségben lép fel a helyreigazítás iránt.

Egy másik alkalommal a Szegedi Ítéltábla foglalkozott a helyreigazító közlemény tartalmával és annak meghatározásával.⁶¹ Az ítélet szerint a helyreigazítás akkor tölti be eredeti rendeltetését, ha a jogsértő sajtószerv saját maga ismeri el a valótlan kijelentéseit és egyértelműen közli, hogy korábbi állításai közül melyek voltak valótlanok. A helyreigazító

⁵⁹ BH 1997. 174.

⁶⁰ BH 2002. 580. http://www.fovarosi.birosag.hu/bh2002/bh_polgarikoll_1_23.htm#2 a letöltés ideje: 2011. november 10.

⁶¹ BDT 2008.620.

közlemény és a helyreigazítás nem azonos a sérelmet szenvedett kérelmének, nyilatkozatának a leközlésével, illetve az sem elegendő, ha a sajtószerv egy cáfoló nyilatkozatot tesz közzé. Egyetlen kivétel van a sérelmet szenvedett nyilatkozat helyreigazításként történő alkalmazása alól, mégpedig az a helyzet amikor a sérelmet szenvedett fél saját nyilatkozatát, mint helyreigazító közleményt elismeri.

A konkrét esetben a Délmagyarország és a Délvilág című napilapok közöltek le egy cikket „Megütötte a főjegyzőnőt az elnökasszony” címmel, melyben azt állították, hogy a két hölgy összeszólkozott és a vita tettelegességbe torkollt. Az újság megfogalmazása szerint „(...) az elnökasszony megütötte a főjegyzőt, akinek segélykiáltásai kihallatszottak az irodából. A kollégák igyekeztek szétválasztani a két nőt, a főjegyző szobája később olyan volt, mint a csatátér, a székek nem álltak a lábukon.”

Mindezek után a Délmagyarország ugyanebben a lapszámban, a 3. oldalon közölte a megyei önkormányzat nyilatkozatát, mely szerint a főjegyző és a közgyűlés elnöke szakmai kérdésben összekülönbözött, azonban a felek a konfliktust rendezték. A Délmagyarország később egyébként azzal védekezett, hogy az önkormányzat nyilatkozatát közzétették, így nem kérhetnek tőlük helyreigazítást, ez azonban véleményem szerint sem felel meg helyreigazító közleménynek, hiszen a vonatkozó jogszabályi rendelkezése értelmében – akár az Smtv-t, akár a megszületése előtti Ptk. szabályozást tekintjük⁶² – a sérelmes fél kérelmének kézhezvétele után, a lap következő számában és ugyanazon az oldalon kell közölni, mint az eredeti cikket.

A felperes elnökasszony sajtó-helyreigazítási kérelmet terjesztett elő a Délmagyarország, a Délvilág, valamint a Délmagyarország internetes változata ellen, valamint kérte, hogy a főjegyzőnővel közös cáfoló nyilatkozatát teljes egészében közzéadják. Az alperesek azzal védekeztek, hogy a cikkek valós tartalmúak, szemtanúktól beszerezett információk alapulnak, valamint az ügyről teljes körűen tájékoztatták az olvasóközönséget, amikor interjúkat készítettek az érintettekkel. Védekeztek továbbá azzal, hogy a II. és III. rendű alperesek nem rendelkeznek perbeli jogképességgel. A bíróság ezt a védekezést elutasította, mondván, hogy mivel önálló szerkesztőségük van, perbeli jogképességük nem kérdéses. Egyébként a Mttv. ebben is változást hozott – mint azt majd valamivel később, egy másik jogeset⁶³ kapcsán is kifejtem –, mert a perbeli jogképesség kapcsán nem az önálló szerkesztőséget tekinti

⁶² Smtv. 12. § (2) bekezdés, Ptk. 79.§

⁶³ BDT 2011.751.

mérvadónak, hanem a médiatartalom-szolgáltatót és az igényérvényesítést is vele szemben teszi lehetővé.⁶⁴

A bíróság kifejtette, hogy az újságban szereplő „csatatér” kifejezés, valamint az a szövegrész, hogy „a székek nem álltak a lábukon” azt sugallja, hogy az adott helyiségben kirívóan nagy rendetlenség uralkodott. Ennek valóságát az alperesek nem tudták bizonyítani, így a helyreigazítás jogszerűségét a bíróság megállapította.

Egy másik ügyben⁶⁵ a bíróság kifejtette, hogy magának a helyreigazításra irányuló kérelemnek nem esszenciális eleme az új tények megjelölésére irányuló igény, mivel ez a jogosult számára pusztán lehetőség. A kérelem azzal teljesen megfelel a törvényi feltételeknek, ha megjelöli, melyek a valótlan tényállítások, valamint melyeket tüntettek fel hamis színben, és határozott kérelmet tartalmaz arra nézve, hogy a sajtó megjelölje, hogy az adott tényállítások valótlanok.

⁶⁴ Smtv. 12.§ (1) bekezdés, Mttv.203.§

⁶⁵ BH. 2007. 268., <http://www.itelotabla.hu/index.php?id=307> a letöltés ideje: 2011. október 29.

IV. Médiaalkotmány és médiatörvény

2011. január 1-jén lépett hatályba a köznyelvben csak médiaalkotmányként emlegetett Smtv., valamint a médiatörvényként elhíresült Mttv., melyek más törvények, mint így a Ptk. és a Pp. módosítása mellett hatályon kívül helyezték az 1986-os sajtótörvényt.

A törvény preambuluma rögzíti, hogy az új szabályozás indokai közt szerepel az Európai Uniónak és a nemzetközi szerződéseknek való megfelelés, amelyet azért is különösen érdekes, mivel a törvény nemcsak az országhatárokon belül, hanem azon túl, az Európai Unióban is nagy port vert fel. Az újságírók védelmében létrejött *Reporters Without Borders* szervezetnek a Világgazdaság Online oldalán közzétett nyilatkozata szerint: *„Európa fokozatosan csúszik le a szabadság sokat hangoztatott emelvényéről, ahová magát sorolta. (...) Ennél is aggasztóbb azonban a cenzúrázás újra felbukkanó hulláma. (...) Ennek a legsúlyosabb esete a magyar médiatörvény”*.⁶⁶

Mint az a hivatkozott cikkből is kitűnik, a magyar médiatörvényt külföldön igencsak negatív kritikával illetik, amit azért is tűnhet alaptalannak, mert leginkább a cenzúra újjáéledésére hivatkoznak. Véleményem szerint itt pontosan a sajtó véleményformáló szerepe mutatkozik meg, hiszen kihasználják, hogy a társadalom nagy része, ha meghallja a cenzúra szót a történelmi múlt miatt, azonnal a sajtószabadság megszűnésére asszociál. Azt azonban hajlamosak elfelejteni, hogy a sajtó-helyreigazítás intézménye is egyfajta cenzúra, amely utólagosan működik.

Dolgozatom elején már hivatkoztam Koltay András egy írására, amelyben ő maga is rögzíti, hogy a sajtó-helyreigazítás legalább annyira erőteljes kontroll, mint az előzetes cenzúra, hiszen míg az előzetes cenzúránál a kifogásolt tartalom miatt nem engedik a lap megjelenését, addig a helyreigazítás következménye nemcsak maga a helyreigazító közlemény lehet, hanem akár nem vagyoni kártérítés, valamint a perköltség viselése is.

A következőkben az Smtv. tényleges szabályanyagát tekintem át. Az új törvény az első fejezetében fogalom-meghatározásokat tartalmaz. A témánk szempontjából legfontosabb fogalom az 1. § 6. pontjában található „sajtótermék”. Az Smtv. szerint *sajtóterméknek* minősül a napilap, időszaki lap egyes számai, ezen túl az internetes sajtótermék, mint online újság, vagy hírportál, de csak azok, amelyet gazdasági szolgáltatásként nyújtanak, tartalmáért pedig szerkesztői felelősséget viselnek. A sajtótermék célja, hogy különböző szövegből

⁶⁶ „A magyar médiatörvény a legsúlyosabb példa”, <http://www.vilaggazdasag.hu/vallalatok/reklam-es-media/a-magyar-mediatorveny-a-legsulyosabb-pelda-357828>, a letöltés ideje 2011. november 4.

valamint képekből álló tartalmakat, a nyilvánosság felé eljuttasson, akár tájékoztatás, akár szórakoztatás, vagy oktatás céljából, nyomtatott, vagy elektronikus formában. A szerkesztői felelősség tartozhat természetes személyhez, jogi személyhez, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társasághoz, a felelősség tartalma pedig a médiatartalom kiválasztásából, összeállításából, valamint ellenőrzéséből tevődik össze.

Az Smtv. tényleges rendelkezése, hogy hatályba lépésével a sajtó-helyreigazítás szabályai kikerültek a polgári jogi kódexből, s a jelenleg hatályos Ptk. mindössze a immáron annyit rögzíti a vizsgált jogintézményről, hogy a sajtó-helyreigazításra irányuló igény érvényesítésének szabályait az Smtv. és a Pp. állapítja meg.

Az Smtv. külön, az V. cím („Sajtó-helyreigazítási jog”) alatt szabályozza a helyreigazítási jogot. Ez a rendelkezés alapjában véve nem sokban különbözik a Ptk. régi szabályaitól. Változás viszont az új szabályozásban, hogy az Smtv. kiveszi a törvényszövegből a jelenkor számára már történelmivé vált filmhíradó kategóriáját, amely igencsak időszerű volt, tekintettel arra, hogy hazánkban filmhíradó legutóbb 1989-ben készült.⁶⁷

Az Smtv. értelmében az igényérvényesítési határidők is változnak, a határidő egységesen, vagyis valamennyi sajtótermékre vonatkozóan öt nap, az igény kézhezvételétől a helyreigazító közlemény leközléséig.⁶⁸ A határidők rövidülését jó megoldásnak tartom, mert így a sajtószerv jobban rá van kényszerítve a reagálásra. A polgári jogban azonban az a jellemzőbb, hogy hosszabb határidőket szab meg a törvény, így ez a rövidülés meglehetősen drasztikusnak tűnik a polgári jog megengedő szellemiségéhez képest.

A médiatartalmakért való felelősség szempontjából figyelmet érdemelnek az európai tendenciák is, melynek vizsgálata során először szintén a definíciókat kell tisztázni. Az uniós tagállamok, fogalmi köreiben a médiaszolgáltató egy olyan jogi személy, aki a megalkotja és megszervezi a médiatartalmak közlését, amelyért jogi felelősséggel tartozik.⁶⁹ Az Smtv. és az Mttv. – hasonlóan a nyugat-európai mintákhoz –, a fogalom-meghatározások körébe beveszi a médiaszolgáltató, valamint a médiatartalom-szolgáltató fogalmakat, melyek a felelősségi kérdések felmerülésénél fontosak. Ellentétben áll ezzel a magyar médiatörvény, melyet bár „a nemzetközi jogi és európai uniós normák tiszteletben tartásával” alkottak meg, rögzíti, hogy a

⁶⁷ A filmhíradó a mindennapi események filmen történő megörökítése. Egyidős a filmmel, a Lumiére fivérek első filmje egyben az első filmhíradó is volt 1894-ben. Magyarországon az első filmhíradók 1896-ban készültek a Milleniumi Ünnepeken, 1913-tól pedig rendszeresen vetítettek híradót a mozikban, melyeket még az 1980-as években is lehetett látni. A filmhíradó 1989-ben megszűnt.

⁶⁸ A főbb változások összehasonlítását lásd a 3. számú mellékletben.

⁶⁹ CASTENDYK, Oliver – DOMMERING, E. J. – SCHEUER, Alexander: *European Media Law*, Kluwer Law International, 2008, 292. o.

médiatartalom szolgáltatója bár szerkesztői felelősséggel „rendelkezik”, ez nem minden esetben eredményez „jogi felelősséget”.

A törvényszöveg szerint a médiatartalom-szolgáltató megegyezik a médiaszolgáltató fogalmával, médiaszolgáltató pedig az a természetes illetve jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki szerkesztői felelősséggel tartozik a médiaszolgáltatás tartalmáért, oly módon, hogy megválasztja a tartalmat, valamint meghatározza az összeállítását. Azonban a törvény szerint ez bár ellenőrzést takar, de nem szükségszerűen eredményez jogi felelősséget. A 2010. március 10-i 2010/13/EU irányelv⁷⁰ már megfogalmazza a szerkesztői felelősséget,⁷¹ miszerint ez alá tartozik a műsorszámok kiválasztása, összeállítása és az ehhez kapcsolódó tényleges ellenőrzés, amely azonban nem eredményezi szükségszerűen a nemzeti jog szerinti jogi felelősséget. Ha pedig a megrendelést említettem, vissza is érkeztünk a kiindulópontához, hiszen „*médiaszolgáltató (...) aki vagy amely szerkesztői felelősséggel rendelkezik a médiaszolgáltatás tartalmának megválasztásáért (...)*”.⁷²

Az Smtv. a felelősségi kérdések cím alatt leírja, hogy a médiatartalom-szolgáltató a jogszabályok keretei között önállóan dönt a médiatartalom közzétételéről, és felelősséggel tartozik e törvényben foglaltak megtartásáért. Számomra ez ellentmond a törvény korábbi rendelkezésével, miszerint nem eredményez jogi felelősséget.

Igyekszem jóindulatúan gondolkodni a törvényhozásról és feltételezem, hogy azért alkották meg a médiaalkotmányt is, és a médiatörvényt is, hogy egy egységesebb szabályozást érjenek el. Maga a törekvés nem elvetendő, azzal azonban nem értek egyet, hogy a sajtó-helyreigazítás intézményét kivették a Ptk-ból – és szinte érdemi változtatás nélkül került át máshová.

Fenntartásom még a két új törvénnyel kapcsolatban, hogy azok a vonatkozó és jelenleg alkalmazandó PK-k sorsáról nem szólnak. Az új Ptk. megalkotása során a szakértői bizottság tagjai folyamatosan tekintettel voltak a bírói gyakorlatra, így számos esetben építettek be a normaszövegbe polgári kollégiumi állásfoglalásokat, elvi döntéseket, irányelveket, ezzel normatív szintre emelve a jelenleg érvényesülő bírói gyakorlatot. Úgy vélem, a jogalkotónak a sajtó-helyreigazításhoz kapcsolódó PK-k sorsát is rendeznie kellene, s mindezek alapján jó ötletnek tartanám, ha azok vagy az Smtv-be, Mttv-be, vagy a

⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv), HL L 95., 2010.4.15., 1-24. o.

⁷¹ 2010/13/EU Irányelv, I. fejezet, 1. cikk, (1) c. pont.

⁷² Smtv. 1. § 2. pont, Mttv. 203. § 41.pont

Pp-be a sajtó-helyreigazításra vonatkozó szabályok közé beépítésre kerülnének, abban az esetben pedig, ha azokat nem tekintik alkalmazhatónak, akkor nyilvánítsa őket a Legfelsőbb Bíróság meghaladottá. Bármelyik megoldást is valósítanak meg, nagyobb jogbiztonságot adna, mint a jelen helyzet, amely egyáltalán nem rendelkezik róluk.

Érdekesség, hogy 2010-ben észlelhető volt egy jogalkotási hullám a sajtó és médiajogok területén. Nemcsak a két magyar törvény (Smtv, Mttv), hanem egy német és belga jogszabály is született ebben a tárgykörben. 2010. augusztus 24.-én a Német Szövetségi Kormány elfogadta a sajtószabadság megerősítéséről szóló törvényt⁷³, melynek érdekessége, hogy a sajtószabadságot elsősorban büntetőeljárás vonatkozásban kívánja megerősíteni oly módon, hogy nagyobb védelmet nyújtana az újságíróknak és az általuk felhasznált forrásoknak. 2010. október 6-án alkotott új sajtó etikai jogszabályt a Belga Sajtóetikai Tanács is, amely különbséget tesz a tényállítások és a vélemények között, ezeknek a különbségeknek pedig a sajtóban is meg kell jelennie. Ezzel az elhatárolással a magyar jog még adós és a legfőbb védekezést ez a pont adja a sajtó számára. A vélemény és a tény közötti különbség rendkívül fontos lenne, hisz megkönnyítené az egységes alkalmazást és kiküszöbölné a bírói önkényt.

⁷³ *Gesetzenwurf der Bundesregierung – Gesetz zur Stärkung der Pressefreiheit im Straf- und Strafprozessrecht*

V. Az internetes médiumok helyzete

Az elmúlt évtizedekben felgyorsult az információáramlás, amelyet nagyban elősegített az Internet megjelenése, az online portálok körének bővülése. Az, hogy az Internet óriási méretű információhalmazt nyújt, vitathatatlan, és ez bármikor, bárhol és bárki számára hozzáférhető, visszakereshető, ami részben előnyt jelent, ugyanakkor a nagy információs szabadság veszélyeket is rejt magában.

Az online szolgáltatással kapcsolatban született a 2000/31/EK irányelv⁷⁴ bár elsősorban az elektronikus kereskedelemmel és információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokról rendelkezett, a téma szempontjából ugyanakkor lényeges, hogy az meghatározza az egyes online szereplők, így például a szolgáltatók és felhasználó fogalmát, amely elvezet bennünket a felelősségi kérdésekhez is.

Az irányelv szerint tehát a jogviszony résztvevői a tartalomszolgáltató, a hozzáférés szolgáltató, az internet szolgáltató és a felhasználó. Az említettek közül mind fogalmilag, mind pedig felelősség szempontjából a felhasználó fogalma a legegységesebb. A *felhasználó* az a személy, aki a kommunikációs folyamatban a befogadó státuszát tölti be, aki igénybe veszi az adott internetes szolgáltatást, és azért, hogy a világhálón mi jelenik meg, nem vonható felelősségre.⁷⁵

Igaz, hogy maga az internetes sajtó és újságírás a világban viszonylag régóta jelen van, azonban hazai jogi szabályozása még meglehetősen friss, ugyanis az Smtv. 2010-es elfogadásáig az egyáltalán nem nyert szabályozást. A törvény az 1. §-ban meghatározza a médiával és sajtóval kapcsolatos fogalmakat. A szabályozás szempontjából tehát előrelépés, hogy az internetes hírportálokat és újságokat elismerték sajtótermékként. Felmerül azonban a kérdés, mi a helyzet azokkal az internetes oldalakkal, amelyek nem gazdasági szolgáltatásként nyújtják az információkat, hanem csak például magánblogokként működnek. Az ilyen oldalakon is sokszor jelenik meg olyan írás, amely valakinek személyiségi jogát sértheti, azonban mivel a törvényi fogalom szerint sajtóterméknek nem minősül, ellene helyreigazítási iránti pert nem lehet indítani, ez azonban nem zárja ki az általános személyiségvédelmi

⁷⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv), HL L 178., 2000.7.17., 1-16. o. amely a magyar jogba a 2001. évi CVIII. törvénnyel lett implementálva

⁷⁵ A témában bővebben lásd SZÉKELY László: *Magyar sajtó- és médiajog*, Dialóg Campus, Budapest, 2007

pereket, amelyeket ilyen esetekben lehet indítani a magánkézben lévő internetes weboldal ellen.

Ez történt abban az esetben, mikor az alperes a saját weboldalán a felperesről azt írta, hogy a „X.Y. -nak genetikai kódolásával is hiba van”. Ez a kifejezés a felperest emberi méltóságában sértette, és általános személyiségvédelmi pert indított. Habár az alperes védekezett azzal, hogy részéről ez egy véleménynyilvánítás volt, de a bíróság indokolásában kifejtette, hogy ezt a véleményt nem tudta mire alapozni, ezen felül a kifejezésmódja indokolatlanul sértő és bántó, így vagyoni és nem vagyoni kártérítés megfizetésére, valamint bocsánatkérésre kötelezte.⁷⁶

Az igényérvényesítés szempontjából ugyanakkor lényeges, hogyan lehet elérni az internetes sajtó szerkesztőségét. Vajon ugyanazokat a személyeket találjuk mögötte, mint a nyomtatott lap mögött, feltéve persze hogy az adott sajtótermék mindkét formában elérhető? Az általános tendencia az, hogy az internetes újságok – csakúgy, mint a papír alapú sajtótermékek – egy főszerkesztői és szerkesztői apparátussal rendelkeznek. Maga az interneten közzétett honlap a helyreigazítás anyagi jogi szabályai szerint nem minősíthető időszaki lapnak,⁷⁷ hacsak a becsatolt impresszum alapján nem rendelkezik önálló szerkesztőséggel.⁷⁸

A Fővárosi Ítéltábla elé került ügyben⁷⁹ egy interneten megjelent cikket támadtak a felperesek, amely álláspontjuk szerint valótlan tényeket közölt. A fő kérdés az ügyben az volt, kit lehet felelősségre vonni, önálló szerkesztőségnek minősül-e az internetes újság.

Mivel az ügy elbírálásának idején az Smtv. még nem létezett, a másik két jogszabály pedig erre vonatkozóan nem tartalmazott rendelkezéseket, a bíróság azt vette figyelembe, hogy a külvilág számára megismerhetően rendelkeznek-e az internetes újságok önálló, elkülönült szerkesztőséggel. A jogesetben szereplő internetes portál a becsatolt impresszum alapján önálló szerkesztőséggel rendelkezett, nem csupán a nyomtatott újság elektronikus után-közléseként, így önálló jogalanynak minősült a helyreigazítás szempontjából.

Egy másik esetben a Fővárosi Ítéltábla⁸⁰ ítéletét hasonló indokokra alapozta, azzal kiegészítve, hogy ha egy internetes hírportál, mint elektronikus sajtótermék meghatározott

⁷⁶ LBI 2010. 767.

⁷⁷ BDT 2006. 1340.

⁷⁸ BH. 2009. 4.

⁷⁹ BH. 2009. 873

⁸⁰ BDT 2009. 210.

sajtótevékenységet folytat, azaz szerkesztősége, impressuma van, elérhetősége, frissítése híreket közöl és folyamatos a megjelenése, azzal az időszaki lap jegyeit viseli magán. Ennek alapján viszont az ilyen sajtótermékkel szemben is érvényesíthető a helyreigazítás, attól függetlenül, hogy a honlap működése bejelentési kötelezettség alá esik-e és hogy a nyilvántartásban szerepel-e mint időszaki lap. Ha a napilap impressumából megállapítható, hogy a lap online rovata, vagy maga a lap időszaki lapok nyilvántartásába nincs felvéve, a pert az időszaki lap szerkesztősége ellen kell megindítani.⁸¹

Az internetes portálok tekintetében nem egységes a gyakorlat azzal kapcsolatban, hogy amennyiben a helyreigazító közleményt közzé tették, az eredeti, jogsértő írást fent hagyják-e az oldalon, vagy eltávolítják. Példát találhatunk bőven erre is, arra is. Az atv.hu internetes oldalon például áprilisban közöltek egy cikket, amely pedofiliával gyanúsított egy papot, igaz a honlap megpróbálta kivonni a felelősség alól magát, és azzal kezdte az írást, hogy az Egyenlítő tv blog bírta szóra a papot. Azzal természetesen nem mentheti ki magát a honlap, hogy eredetileg máshonnan vették át a cikk tartalmát, hiszen ez híresztelésnek minősül, amit a törvény szintén jogsértő magatartásként aposztrofál. A cikk egyébként nem mentes a politikai hangvételtől sem, hiszen említi a jelenlegi miniszterelnök nevét is az írásban, holott az ő személye a tartalomhoz egyáltalán nem kapcsolódott. A cikk szerzője – tovább dramatizálva a helyzetet – „vallásháborút” emleget, amelynek végére csak a sértettek megszólalása, vagy a rendőrség tehet pontot.

Két nappal később a weboldal újabb cikket közölt „Sem pedofília, sem bűncselekmény címmel”, amelyben megszólaltatták a püspököt, ettől függetlenül azonban az eredeti cikkel kapcsolatban helyreigazítást kellett közzétenniük, amelyben elismerték, hogy való tényeket hamis színben, negatív következtetések levonására alkalmas módon híreszteltek, a jogsértő cikket azonban a mai napig sem távolították el az oldalról.

Mint azt láthatjuk, az internetes helyreigazítás tekintetében még mindig nincs kiforrott szabályozás, sok kérdés merül fel, mind a helyreigazító közlemény, mind pedig a felelősségi kérdések tekintetében, és mivel ez a terület pontosan, normatív módon nincs szabályozva, a bíróságokra vár a feladat, hogy alkalmazzák az internet egyedi helyzetére a klasszikus szabályokat. Álláspontom szerint nem lenne helyes egy időben fent hagyni a portálon a jogsértő és a helyreigazított közleményt is, hiszen az könnyedén visszakereshető és így folyamatos jogsértés is megvalósulhat.

⁸¹ ÍH 2005. 2.

Összegzés

Amikor dolgozatom témájaként a sajtó-helyreigazítást választottam, némiképp el is bizonytalanodtam: alkalmas-e a téma arra, hogy egy komplett dolgozat szülessen, elegendő-e a megíráshoz a Ptk. egyetlen szakaszának (amelyet ma már az Smtv. tartalmaz) alapul vétele, valamint az alkalmazáshoz segítséget nyújtó néhány polgári kollégiumi állásfoglalás.

Habár a PK-k kötelező erővel nem rendelkeznek, a jogalkalmazásban mégis nagyon sokat segítenek, ezért nem feltétlenül lenne rossz gondolat azok tartalmát egységesen jogszabályba foglalni, jogszabályi szintre emelni. Én magam reménykedem abban, hogy a PK-k normatív szintre emelése a közeljövőben megtörténik, azonban nem egy újabb médiatörvény megalkotásával. Igazán jó – habár nyilván nem tökéletes – szabályozást akkor sikerülne elérni, ha Ptk. 75. §-át, az Smtv. és az Mttv. vonatkozó rendelkezéseit, valamint a PK-k szabályanyagát foglalnák egybe. Mint azt már korábban kifejtettem, igyekszem jóindulatúan gondolkodni a törvényhozásról és feltételezem, hogy a médiaalkotmányt és a médiatörvényt megalkotásának alapjául az egységesebb szabályozást elérése, mint megfontolás szolgált. Maga a törekvés semmiféleképpen sem rossz, habár nem értek egyet a sajtó- helyreigazítás intézményének a Ptk-ból való eltávolításával és a vonatkozó rendelkezéseknek – a szinte érdemi változtatás nélkül történő – áthelyezésével. Érvek és ellenérvek természetesen itt is megfogalmazhatók, hiszen valójában nem került ki a Ptk-ból, az továbbra is rendelkezik a sajtó-helyreigazításról, csupán oly módon teszi ezt, hogy közben a tényleges szabályozás tekintetében – egy utaló szabály alkalmazásával – egy másik törvényhez vezet át. Véleményem szerint azért sem szerencsés a magánjogi kódexből való tényleges szabályanyag kiiktatása, mert a Ptk. védi az alapvető személyhez fűződő jogokat, az pedig tagadhatatlan hogy a helyreigazítás célja ezen jogok nevesített védelme. Ebből az okból nem tekintem célszerűnek hogy egy másik törvény rendelkezik róla.

A sajtó-helyreigazítás sajátosan komplex terület, hiszen ha belenézünk a rá vonatkozó szabályokba, azt látjuk, hogy rengeteg más jogintézménnyel kapcsolódik, elengedhetetlen vizsgálni hozzá a sajtó szabadságának alkotmányossági szabályait, a személyhez fűződő jogok védelmét, valamint megmarad az örök kérdés: mikor tekinthető a közlemény tényállításnak és mikor véleménynek? Bár létezik a korábban hivatkozott bizonyítási teszt, véleményem szerint nem minden esetben lehet azt eldönteni, hogy bizonyítható-e a kijelentés,

vagy ha bizonyítható is, hogyan. Sokszor úgy érzem, hogy túlzott szabadságot engedünk a médiának, az pedig úgy tűnik, szükségszerűen visszaél a bizalommal és összetéveszti azt a sajtószabadság intézményével, amelyre természetesen örömmel hivatkoznak.

Fentebb említettem a tökéletes szabályozást, amely talán csak idea, majd pesszimista módon pedig arra utaltam, hogy ezt az állapotot soha nem fogjuk elérni, hiszen mindig marad szabályozatlan terület, még ezen az egyetlen, szűk jogterületen belül is. Meglátásom szerint azonban az lenne a tökéletes szabályozás, ha tényleg visszatartó, gátló ereje lenne annak az egy mondatnak, amelyet Deák Ferenc mondott: Hazudni nem szabad.

Felhasznált irodalom

BAJZA Kálmán: *Az Athenaeum-per. Az első magyar sajtóper története*, Argumentum Kiadó, Budapest, 1997

BESENYEI Lajos – BÍRÓ György (szerk.): *Polgári jog, Személyek joga*, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2007

BÉKY Ágnes Enikő: *A személyiségvédelem aktuális kérdései*, In.: Debreceni Jogi Műhely, 2007 (IV. évf.) 2. szám

CASTENDYK, Oliver – DOMMERING, E. J. – SCHEUER, Alexander: *European Media Law*, Kluwer Law International, 2008

CSICSIER Ildikó – POPOVICS Béla: *Polgári Elvi Határozatok*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988

CSIKY Ottó (szerk.): *Polgári Jogi Döntvénytár, Bírósági Határozatok 1982-1985 X. kötet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987

CSIKY Ottó (szerk.): *Polgári Jogi Döntvénytár, Bírósági Határozatok 1986-1989 XI. kötet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990

HALMAI Gábor: *Közzszereplők személyiségvédelme kontra közügyek vitathatósága*, In: Fundamentum, 2000, 2. szám

KISS Tibor: *Sajtó – helyreigazítás az interneten*, In: Magyar Jog, 2006. (53. évf.) 11. sz.

KOLTAY András: „*A cenzúra éj...*” – *Gondolatmorzsák a sajtó előzetes korlátozásáról*, In: Infokommunikáció és Jog, 2007. (4.évf) 19. sz. 77-81.o.

KOLTAY András: *Sajtó-helyreigazítás és válaszjog: A sajtószabadság korlátja vagy kiteljesítése*, In: Iustum, Aequum, Salutare, 2008. (4.évf) 4.sz., 143-180.o

PATAKI Árpád: *A sajtó-helyreigazítás és személyi jogi perek*, In: A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve, 2000 (1.évf) 1.sz., 223-230.o

PETRIK Ferenc: *Polgári jog – Kommentár a gyakorlat számára*, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó, Budapest, 2009

PETRIK Ferenc: *A személyiség jogi védelme. A sajtó-helyreigazítás*, HVG ORAC Lap és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2001

SARKADY Ildikó: *A közszereplők személyiségvédelme a bírói gyakorlatban*, In: Médiakutató, 2006 (7.évf) 3.sz., 111-122.o

SZÉCSI Edit Sarolta: *A sajtószabadság korlátai*, In: Acta Conventus de Iure Civili Tomus V., Lectum Kiadó, Szeged, 2004.

SZÉKELY László: *Magyar sajtó- és médiajog*, Dialóg Campus, Budapest, 2007

TATTAY Levente: *A közszereplők személyiségvédelmének történeti vonatkozásai*, In: Jogtörténeti Szemle, 2006. 2. szám 20-26. o.

TÖRŐ Károly: *A személyiség jogi védelme*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992

TÖRŐ Károly: *Sajtóhelyreigazítás*, In: Jogtudományi Közlöny, 1975. 5. szám, 247-256.o.

UJVÁRINÉ Antal Edit: *Felelősségtan*, Novotni Kiadó, Miskolc, 2002

WIEDEMANN János: *A véleménynyilvánítás szabadságának polgári jogi kérdései*, In: A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve, ELTE Állam és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tudományos Diákkör Egyesület, 2002. (3.évf) 1.sz., 203-224.o.

Hivatkozott bírósági határozatok:

PKKB 535/1996/3

Fővárosi Bíróság 580/2002/4

Fővárosi Ítéltábla 514/ 2009/3

Fővárosi Ítéltábla 86/2010/9

Fővárosi Ítéltábla 751/2011/2

Szegedi Ítéltábla 620/2008

Szegedi Ítéltábla 619/2009

Szegedi Ítéltábla 735/2009

Szegedi Ítéltábla 746/2010

Pécsi Ítéltábla 403/2010/4

Pécsi Ítéltábla 363/2010/6

Győri Ítéltábla 268/2007/5

Legfelsőbb Bíróság 155/1989

Legfelsőbb Bíróság 286/2006/3

BH 1980.83

BH 1980.402

BH 1989.480

BH 1992.456

BH 1997.174

BH 2000.241

BH 2000.293

BH 2001.273

BDT 2008.18

Hivatkozott jogszabályok

1. 1848. évi XVIII. törvénycikk. Sajtótörvény.
2. 1914. évi XIV. törvénycikk a sajtóról
3. 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról
4. 1952. évi III. törvény a Polgári Perrendtartásról
5. 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
6. 26/ 1959 (V.I.) Korm. rendelet Az időszaki lapok engedélyezéséről és terjesztéséről
7. 1986. évi II. törvény a sajtóról
8. 1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról
9. 2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól
10. 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról
11. Magyarország Alaptörvénye
12. *Code van de Raad voor de Journalistiek*
13. Der Presskodex

Mellékletek

1. sz. melléklet

Karikatúra, melyen az ismert politikust megszégyenítő módon ábrázolják.

3. sz. melléklet

Ptk. és Smtv. összehasonlító táblázat

	Ptk. ex-79. §	Smtv. 12. §
jogsértés előfordulási helye	napilap, folyóirat, rádió, televízió, filmhíradó	bármely médiatartalom
jogsértő magatartás	valótlan tényközlés, híresztelés, valós tények hamis színben való feltüntetése	valótlan tényállítás, híresztelés, valós tények hamis színben való feltüntetése
jogkövetkezmény	helyreigazító közlemény közzététele	helyreigazító közlemény közzététele
helyreigazító közlemény tartalma	mely tényállítás valótlan, megalapozatlan, hamis színben feltüntetett tények, való tények	mely tényállítás valótlan, megalapozatlan, hamis színben feltüntetett tények, való tények
perindítási határidők	napilap: kézhezvételtől számított 8 nap folyóirat, filmhíradó, legközelebbi szám (azonos módon) televízió: 8 nap (sérelmes közléssel azonos napszakban)	napilap, internetes sajtótermék, hírügynökség: igény kézhezvételétől számított 5 nap; lekérhető médiaszolgáltatás, lineáris szolgáltatás: 8 nap (hasonló módon, terjedelemben)

4. sz. melléklet

Az alábbi táblázat egy általam készített statisztika⁸², amely egészen 2007-ig visszamenőleg mutatja, hogy a felsőbb bíróságok előtt mennyi sajtó-helyreigazítási ügyre került sor. A megyei bíróságok előtti helyreigazítási perek száma elenyésző, a bírósági portál adatbázisa szerint 2011-ben mindössze Fejér megyében, valamint Komárom-Esztergom megyében egy-egy, Hajdú-Bihar megyében pedig három ilyen tárgyú perre került sor.

Határozat-hozatal éve	Legfelsőbb Bíróság	Fővárosi Ítéltábla	Szegedi Ítéltábla	Pécsi Ítéltábla	Győri Ítéltábla	Debreceni Ítéltábla	Fővárosi Bíróság
2011	29	121	8	5	10	9	20
2010	37	187	13	13	17	14	182
2009	36	159	12	4	17	17	181
2008	25	128	15	5	19	11	141
2007	10	80	3	0	5	3	136

A fenti táblázat tehát azt mutatja, hogy elsősorban a fővárosra koncentrálódnak a sajtóperek. Az ítéltáblai szinten előforduló esetek száma jóval kevesebb, ennek egyértelmű oka, hogy a médiumok, és a sajtó is Budapesten tömörül. Persze a kirívóan nagy különbség részben azzal is magyarázható, hogy vidéken a sajtószerv nem várja meg, amíg az ügy bírósági fázisba kerül, ehelyett a jogosult kérelmének eleget téve, ő maga elismeri a jogsértést és közzéteszi a helyreigazítást. Amennyiben az évek alapján tekintünk a változásra, az is fejlődő tendenciát mutat, valamennyi – az általam vizsgált – bírósági szinten emelkedik a sajtóperek száma.

⁸² A táblázat a www.birosag.hu felhasználásával készült 2011 novemberében.